RAPORTTI 3

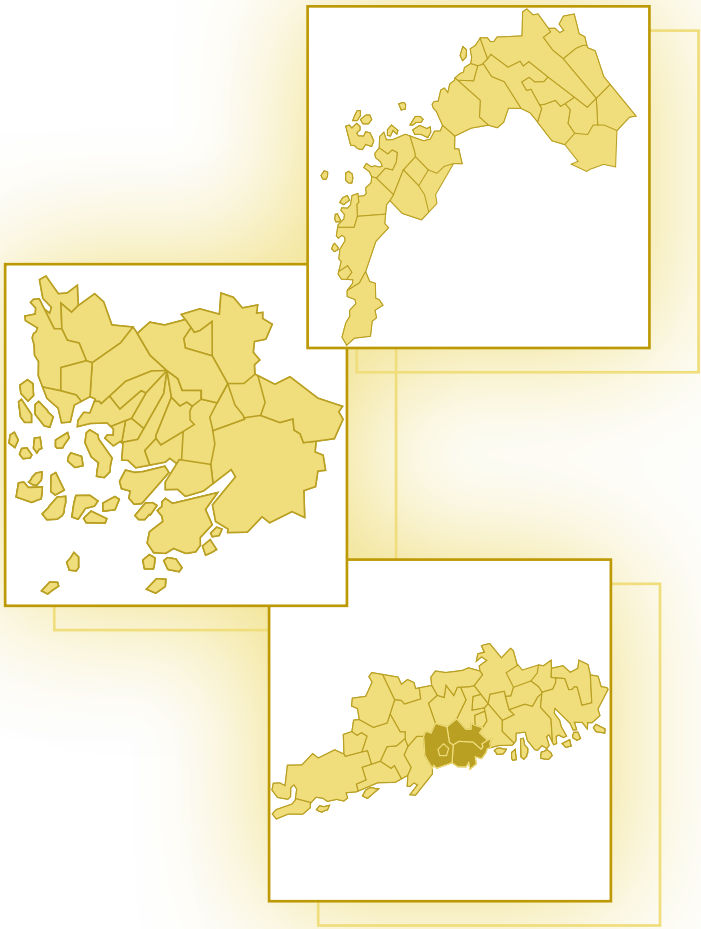

Ville Pitkänen, Jussi Westinen

Identiteettejä kahdella kielellä

Tutkimus ruotsin- ja suomenkielisistä

© e2 ja Suomen Kulttuurirahasto

ISBN 978-952-7047-15-6

Ulkoasusuunnittelu ja taitto: Juha Räty / j-form.fi

Kirjapaino Öhrling 2018

Sisältö

Saatteeksi 2

Tiivistelmä 4

Johdanto 6

Suomen- ja ruotsinkielisten identiteetit vertailussa 9

Vähemmistötietoisuus ja vapaaehtoistoiminta painottuvat ruotsinkielisillä 9

Pohjoismaalaisuus ja kotiseutu tärkeitä 12

Alueelliset erot ruotsinkielisten identiteeteissä 16

Ruotsinkielinen pääkaupunkiseutu: luokka- ja sukupuolitietoisuutta 16

Pohjalaisilla kiintymystä kotiseutuun ja asuinmaakuntaan 20

Kieliryhmien näkemykset: mikä yhdistää ja mikä erottaa suomalaisia? 22

Suomenkieliset: kieli ja kulttuuri yhdistävät suomalaisia 22

Ruotsinkieliset: Kieli- ja kulttuurierot etäännyttävät suomalaisia toisistaan 24

Ruotsinkielisillä huoli omasta ja turvanpaikanhakijoiden asemasta 26

Kieliryhmien arvot ja asenteet vertailussa 28

Suomen- ja ruotsinkielisillä yhtä paljon arvoliberaaliutta 28

Asiakysymyksissä yksituumaisuutta 31

Vapaa liikkuvuus tärkeää ruotsinkielisille 33

Johtopäätökset 36

Samankaltaisuus korostuu 36

Neljän sortin ruotsinkielisiä 36

Suomenkielisten mielestä kieli yhdistää, ruotsinkielisten mielestä erottaa 38

Yhteiset identiteetit, jaetut arvot ja asenteet 39

Lähteet 43

Liitteet 45

Saatteeksi

Tämä on kolmas raportti Suomen Kulttuurirahaston ja e2:n yhteisestä identiteettitutkimuksesta. Nyt tarkastelussa ovat ruotsinkielisten identiteetit.

Suomi on historiallisesti kaksikielinen maa, eivätkä yhteiskunnalliset muutokset – kuten muiden kielivähemmistöjen kasvu – ole merkittävästi muokanneet yleistä suhtautumista kaksikielisyyteen. Aiempien tutkimusten mukaan enemmistö suomenkielisistä pitää ruotsin kieltä osana suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria. Ruotsinkielisten kuva itsestään on kuitenkin jonkin verran poikennut siitä, miten suomenkieliset ovat heidät nähneet.

Vaikka kieliryhmien väliset suhteet ovat enimmäkseen mutkattomat, ajoittain esiintyy puolin ja toisin näkemyksiä, joissa korostetaan suomen- ja ruotsinkielisten todellisia tai kuviteltuja eroja. Julkisessa keskustelussa ovat esillä myös identiteetit ja asenteet. Tässä tutkimuksessa on haluttu selvittää, miltä osin erot ulottuvat ihmisten identiteetteihin ja miltä osin kieliryhmät muistuttavat toisiaan. Samalla on tarkasteltu ruotsinkielisen väestön sisäisiä eroja.

Tutkimuksen ovat tehneet e2:n tutkijat VTT **Ville Pitkänen** ja VTT **Jussi Westinen**. Tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tukena on ollut seurantaryhmä, jonka puheenjohtajana toimi professori **Anne Birgitta Pessi** Suomen Kulttuurirahaston hallituksesta. Ryhmän jäseniä olivat johtaja **Leif Jakobsson** Svenska kulturfondenista, johtaja **Paula Laine** Sitrasta, yliasiamies **Antti Arjava** Kulttuurirahastosta sekä e2:n edustajina professori **Ilkka Ruostetsaari** ja johtaja **Karina Jutila**. Suunnittelussa mukana oli myös tohtori **Pilvi Torsti** ennen siirtymistään kansanedustajaksi.

Hankkeen keväällä julkistettu ensimmäinen raportti ***Sittenkin samanlaisia?*** kertoi, mistä tekijöistä suomalaisten identiteetit muodostuvat. Kesäkuussa julkistetussa toisessa osassa ***Samat huolet, eri näkökulmat*** selvitettiin, mitkä asiat yhdistävät ja erottavat suomalaisia.

Tutkimuksen viimeinen, neljäs osa julkistetaan vuoden lopulla. Se vastaa kysymykseen, mikä suomalaisille on pyhää. Lisäksi käynnissä on mittava jatkotutkimus, jossa tarkastellaan maamme muita suurimpia kielivähemmistöjä. Työ valmistuu vuoden 2019 aikana ja täydentää kuvaa Suomessa asuvien identiteeteistä ja arvoista.

Kiitämme kaikkia hankkeessa mukana olleita. Erityisesti kiitämme Svenska kulturfondenia yhteistyöstä tämän raportin tuottamisessa. Toivomme, että tutkimus auttaa ymmärtämään toinen toisiamme ja kehittämään yhteiskuntaa yhdessä.

Helsingissä 21.9.2018

Antti Arjava
yliasiamies
Suomen Kulttuurirahasto

Karina Jutila
johtaja
e2

Tiivistelmä

Suomenkielisten ja ruotsinkielisten identiteetit sekä yhteiskunnalliset arvot ja asenteet ovat melko samanlaisia. Merkittäviä eroja on vähän. Molemmilla kieliryhmillä tärkeimpiä identiteetin rakennuspalasia ovat perhe, lapsuus, ystävät, työ ja koulutus.

Merkittävin ero identiteeteissä suomenkielisten ja ruotsinkielisten välillä liittyy vähemmistöidentiteettiin – ruotsinkielisillä kuuluminen kielivähemmistöön on iso osa minuutta. Suomenkielisille tärkeiden alueellisten heimoidentiteettien (karjalaiset, pohjalaiset, savolaiset jne.) sijaan ruotsinkieliset samastuvat ensisijaisesti suomenruotsalaisiin.

Toinen suuri identiteettiero kieliryhmien välillä liittyy suomalaisuuteen osana identiteettiä. Suomenkielisistä suomalaisuutta pitää identiteetilleen tärkeänä 93 prosenttia, ruotsinkielisistä 72 prosenttia. Ruotsinkielisille pohjoismaalaisuus (91 %) on puolestaan tärkeämpää kuin suomenkielisille (74 %).

Myös yhteiskunnallisilta asenteiltaan kieliryhmien väliset erot ovat verrattain pieniä. Tutkimuksen yli 30 asiakysymyksestä vain kysymys ihmisten vapaasta liikkuvuudesta aiheutti jokseenkin selkeän eron: ruotsinkieliset näkevät vapaassa liikkuvuudessa suomenkielisiä useammin hyötyjä.

Hieman suurempia eroja tuli esiin, kun vastaajia pyydettiin arvioimaan suomalaisia eniten yhdistäviä ja erottavia tekijöitä sekä eri kansalaisryhmien asemaa yhteiskunnassa. Suomenkieliset näkevät kielen ja kulttuurin suomalaisia yhdistävinä tekijöinä, kun taas ruotsinkieliset kokevat ne jakavina tekijöinä. Suomenkieliset kokevat ruotsinkielisiä useammin ihmisten eriarvoistumisen ja suhtautumisen maahanmuuttoon kansalaisia erottelevina tekijöinä.

Toisaalta ruotsinkieliset kantavat suomenkielisiä useammin huolta turvapaikanhakijoiden asemasta. Selvästi yli puolet ruotsinkielisistä kokee turvapaikanhakijoiden olevan liian heikossa asemassa, suomenkielisistä näin ajattelee reilusti alle puolet. Molemmissa ryhmissä enemmistö on sitä mieltä, ettei suomalaisuus ole kiinni etnisestä taustasta.

Kieliryhmät asemoivat itsensä arvoliberaali–arvokonservatiivi- sekä vasemmisto–oikeisto-akseleille hieman eri tavoin. Neljäsosa ruotsinkielisistä sijoittaa itsensä vasemmalle, kun taas suomenkielisistä näin tekee kolmannes. Oikealle itsensä sijoittavia on ruotsinkielisissä 7 prosenttiyksikköä enemmän kuin suomenkielisissä. Lisäksi itsensä arvoliberaaliksi mieltää

44 prosenttia ruotsinkielisistä ja 39 prosenttia suomenkielisistä, joten erot ovat yllättävän vähäisiä.

Tutkimus osoittaa, etteivät ruotsinkieliset ole sisäisesti yhtenäinen ryhmä. Asuinpaikka vaikuttaa jonkin verran identiteetin rakentumiseen. Painotuseroja on ennen kaikkea pääkaupunkiseudun ja muiden ruotsinkielisten alueiden välillä.

Suomenruotsalaisuus korostuu erityisesti Varsinais-Suomessa, Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla ja hieman vähemmän pääkaupunkiseudulla. Lisäksi etenkin pohjalaiset korostavat sukua, kotiseutua ja maakuntaa keskimääräistä enemmän. Eurooppalaisuutta painotetaan sen sijaan muuta Suomea enemmän pääkaupunkiseudulla.

Myös arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuus erottelee ruotsinkielisiä sisäisesti. Alueelliset erot ovat ruotsinkielisten keskuudessa samankaltaisia kuin suomenkielisten keskuudessa. Arvoliberaaleina itseään pitäviä on eniten pääkaupunkiseudulla ja Varsinais-Suomessa. Pohjanmaalla heitä on huomattavasti vähemmän.

Johdanto

Suomen Kulttuurirahaston ja e2:n keväällä 2018 julkaisemat suomalaisten identiteettejä sekä arvoja ja asenteita kartoittaneet tutkimukset osoittivat, että suomalaisten identiteeteissä on paljon samankaltaisuutta. Myös yhteiskunnallisissa asenteissa on paljon yhteistä. Identiteetit rakentuvat suomalaisuuden, äidinkielen, lähipiiriin kuuluvien ihmisten, työn ja koulutuksen sekä erilaisten paikallisten ja kansainvälisten tekijöiden ympärille.[1] Yhteiskunnallisten kysymysten osalta monet huolenaiheet ovat jaettuja ja toisaalta myös voimakas kansallishenki yhdistää. Mielipiteitä voimakkaasti jakavana tekijänä erottuu maahanmuutto.

Kahdessa ensimmäisessä tutkimuksessa oli mukana myös ruotsinkielisiä vastaajia, mutta niissä ei kiinnitetty erikseen huomiota suurimman kielivähemmistömme identiteetteihin ja asenteisiin. Ne ovat tämän tutkimuksen ytimessä.

Ruotsinkielisillä on ollut historiallisista syistä vahva taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen asema Suomessa. Kielivähemmistön poliittinen asema on ollut vahva erityisesti Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen (RKP) ansiosta, koska RKP on ollut vuosikymmenenestä toiseen vahva vaikuttaja hallituspolitiikassa.[2] Lisäksi selkeä enemmistö eduskuntapuolueista on sitoutunut vaalimaan kaksikielisyyttä sekä ylläpitämään ja vahvistamaan ruotsinkielisen väestön asemaa ja oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.[3]

Toisaalta aiemmat tutkimukset ovat antaneet viitteitä henkisestä etäisyydestä suomenkielisten ja ruotsinkielisten välillä. Enemmistö suomenkielisistä suhtautuu ruotsin kieleen ja sen asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa positiivisesti, mutta jännitteitäkin on. Monet suomalaiset pitävät ruotsinkielisiä jossain määrin etuoikeutettuna kansanryhmänä, joka hyötyy kieliryhmän sisäisistä verkostoista ja pyrkii jopa eristäytymään suomenkielisistä.[4]

Aikaisempi tutkimus myös osoittaa, että suomenkielisten asenteet ovat kytköksissä kieliryhmien välisiin kontakteihin. Noin 40 prosentilla suomenkielisistä ei ole lainkaan kontakteja ruotsinkielisiin tai ruotsin kieleen. Vähäiset tai olemattomat ruotsinkieliset kontaktit ovat selkeässä yhteydessä ruotsin kielen vastaisiin asenteisiin.[5]

Monet ruotsinkielisistä kokevat, että kieliryhmien väliset suhteet ovat muuttuneet viime vuosina kielteisemmiksi, kun taas suomenkieliset eivät tunnista suhteissa tapahtuneen erityistä muutosta. Lähes joka toinen ruotsin-

kielinen kaksikielisessä kunnassa asuva on kokenut arjessaan äidinkieleensä liittyvää syrjintää tai häirintää.[6]

Aiemmat tutkimukset siis osoittavat, että vaikka ruotsinkielisten asema suomalaisessa yhteiskunnassa on kansainvälisessä vertailussa erittäin hyvä, kitkakohtiakin on olemassa. Suurelta osin ne perustuvat kontaktien ja sen myötä myös tiedon puutteeseen. Paras lääke kieliryhmien väliseen parempaan kommunikointiin olisi kanssakäymisen vahvistaminen, mutta yhtä lailla tarvetta on myös uudelle tutkimustiedolle.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme, ovatko eri kieliryhmien edustajat tosiasiallisesti kovinkaan erilaisia. Ruotsinkielisen väestön poliittista osallistumista, yhteiskunnallisia arvoja ja asenteita sekä luottamusta yhteiskunnan eri toimijoihin ja demokratiaan on tutkittu laajalti. Tämän tutkimuksen tavoitteena on valottaa erityisesti ruotsinkielisten identiteettejä, joita on tutkittu vain vähän. Lisäksi tutkimus pureutuu ruotsinkielisten yhteiskunnallisiin asenteisiin ja arvoihin. Ruotsinkielisen väestön identiteettejä ja asenteita analysoidaan suhteessa suomenkieliseen väestöön.

Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan suomenruotsalaisten sisäisiä eroja. Julkisuudessa ruotsinkielisiä käsitellään usein yhtenäisenä ryhmänä, mutta jo aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, etteivät ruotsinkieliset ole sisäisesti yhtenäinen ryhmä.[7] Erityisesti analysoidaan, eroavatko eri puolilla maata asuvat ruotsinkieliset toisistaan.

Tämän tutkimuksen pääkysymykset ovat:

1. Mitkä tekijät ovat ruotsinkielisille tärkeimpiä identiteettien rakennuspalasia, ja millä tavoin he eroavat suomenkielisistä?
2. Miten eri puolilla Suomea asuvien ruotsinkielisten identiteetit ja yhteiskunnalliset asenteet eroavat toisistaan?

Analyysi perustuu laajaan kysymyspatteriin, johon kuuluu erilaisia kokonaisuuksia. Ensinnäkin kysely sisältää osion, jossa tarkastellaan vastaajien identifioitumista erilaisiin ryhmiin. Tarkastelussa ovat muun muassa yksilön lähipiiri (perhe, suku, ystävät, lapsuuden/nuoruuden kasvuolosuhteet), elinpiiri (työ, koulutus, harrastus, vapaaehtois- ja kansalaistoiminta, sosiaalinen media), ryhmäpohjaiset kategoriat (yhteiskuntaluokka, sukupolvi, äidinkieli, sukupuoli, vähemmistö) sekä yhteiskunnallinen orientaatio ja vakaumus (poliittinen kanta ja uskonnollisuus) ja alueellisten yhteisöjen merkitys identiteetille.

Tässä tutkimuksessa identiteetillä tarkoitetaan tapoja, joilla ihmiset ymmärtävät itsensä suhteessa itseensä, suhteessa muihin ja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Patteriston laatimisessa on hyödynnetty sekä

yksilöllisen että kollektiivisen identiteetin teorioita ja lähestymistapoja.[8] Käsillä olevan tutkimuksen kannalta ei ole kuitenkaan olennaista määritellä identiteettiä tarkkarajaisesti tai tarkastella identiteettiä yhden koulukunnan lähtökohdista, vaan lähteä liikkeelle siitä, että identifioidumme eri ryhmiin ja alueisiin. Niillä kaikilla on merkitystä sille, millaisia olemme. Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, mitkä identifioitumisen kohteet ovat ihmisille erityisen tärkeitä ja mitkä vähemmän tärkeitä.

Identiteettiosion lisäksi kysymyspatteristoon kuuluu 33 asenneväittämää, joiden avulla on mahdollista muodostaa monipuolinen kuva vastaajien arvoista ja asenteista. Väittämät liittyvät yhteiskunnan peruskysymyksiin, kaupungistumiseen, työelämään sekä kansalaisten ja eliitin väliseen suhteeseen. Perinteisten asenneväittämien lisäksi vastaajat arvioivat eri kansalaisryhmien yhteiskunnallista asemaa sekä arvioivat avokysymyksissä suomalaisia yhdistäviä ja erottelevia tekijöitä.

Tutkimusaineisto hankittiin kyselyillä, joihin vastasi 6 938 henkilöä. Kyselyt toteutettiin Taloustutkimuksen Internetpaneelissa (N=4313) sekä käyntihaastatteluin (N=1965) (ks. **liite 1**). Lisäksi kerättiin erillinen ruotsinkielisten käyntihaastatteluaineisto (N=660). Ruotsinkielisten vastaajien valikoituminen otokseen perustui heidän rekisteröityyn äidinkieleensä.

Tämän raportin tulokset perustuvat 6 746 henkilön vastauksiin. Yhdistelmäaineisto pitää sisällään suomenkielisten osalta Internetpaneeliaineiston ja käyntihaastattelut (N=6086) sekä ruotsinkielisiltä kootun erillisaineiston (N=660). Ruotsinkielisillä on siis otoksessa yliedustus, sillä heidän osuutensa on otoksessa noin 10 prosenttia, kun väestöosuus on noin 5 prosenttia. Ruotsinkielisten tavallista suurempi otos mahdollistaa ruotsinkielisten identiteettien ja asenteiden tarkastelun tavanomaista luotettavammin.

Kysely toteutettiin 5.10.2017–11.1.2018 välisenä aikana. Otos edustaa sekä suomenkielistä että ruotsinkielistä aikuisväestöä (18–79-vuotiaat). Tulokset on painotettu iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan (ns. oikaisupaino). Yksityiskohtaisemmat tiedot kyselytutkimuksen toteutuksesta on esitetty **liitteessä 1**.

Suomen- ja ruotsinkielisten identiteetit vertailussa

Vähemmistötietoisuus ja vapaaehtoistoiminta painottuvat ruotsinkielisillä

Suomen- ja ruotsinkielisten identiteettieroja on tutkittu vähän. Kielivähemmistöön kuuluminen on luonnollisesti ruotsinkielisten kannalta erittäin merkittävä tekijä,[9] mutta vertailevaa tutkimusta useiden eri tekijöiden painoarvoista identiteetin muodostumisessa ei ole tehty.

Kuviossa 1 vertaillaan suomen- ja ruotsinkielisten identiteettejä. Tärkeimpiä identiteetin rakennuspalasia ovat molemmille kieliryhmille perhe, lapsuus, ystävät, työ ja koulutus. Ne ovat tärkeitä yli 80 prosentille vastaajista kielitaustasta riippumatta.

Äidinkieli mielletään myös tärkeäksi molemmissa kieliryhmissä. Ruotsinkieliset kuitenkin pitävät äidinkieltä hieman useammin erittäin tärkeänä (58 %) kuin suomenkieliset (49 %), mikä heijastelee vähemmistökielen erityistä merkitystä. Ruotsinkielisissä kodeissa asuvilla osuus on 61 prosenttia ja kaksikielisissä kodeissa asuvilla, äidinkieleltään ruotsinkielisillä, osuus on 56 prosenttia, joten kotona käytettävällä kielellä ei ole mainittavaa vaikutusta. Kuntakoollakaan ei ole suurta vaikutusta. Alle 10 000 asukkaan kunnissa asuvista 66 prosenttia pitää äidinkieltä erittäin tärkeänä ja yli 100 000 asukkaan kunnissa asuvista 57 prosenttia.

Identifioituminen sukupuoleen, sukupolveen, yhteiskuntaluokkaan tai uskonnollisuuteen on samankaltaista. Hieman suurempia eroja kieliryhmien välillä on identifioitumisessa vapaaehtoistyöhön sekä poliittiseen kantaan. Ruotsinkielisistä vapaaehtois- ja kansalaistoimintaa pitää tärkeänä 50 prosenttia ja suomenkielisistä 41 prosenttia.

Vastaajan uskonnollisuus on tärkeä selittävä tekijä molempien kieliryhmien kohdalla – uskonnolliset ihmiset korostavat vapaaehtoistoimintaa identiteetissään huomattavasti keskimääräistä enemmän. Ero kieliryhmien välille muodostuu kuitenkin ennen kaikkea niissä ryhmissä, joille uskonnollisuus ei ole tärkeää. Vähän tai ei lainkaan uskonnolliset ruotsinkieliset painottavat vapaaehtoistoimintaa identiteetissään useammin kuin samalla tavoin uskonnollisuuteen suhtautuvat suomenkieliset. Tulos selittynee ylipäätään ruotsinkielisten aktiivisuudella erilaisissa yhdistyksissä. Aikaisemmassa tut-

Kuvio 1. Eri tekijöiden merkitys identiteetin kannalta äidinkielen mukaan

Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta?
Erittäin tai jokseenkin tärkeä (%)

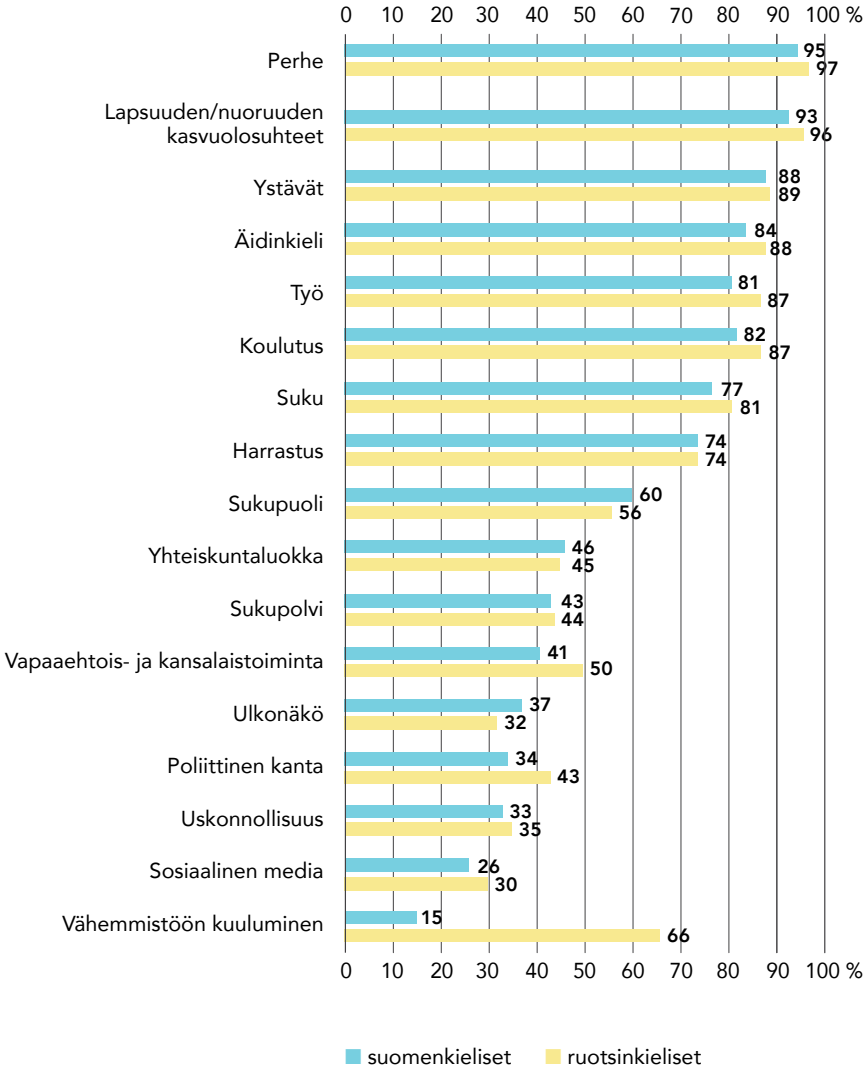

kimuksessa on havaittu, että ruotsinkieliset kuuluvat keskimäärin kolmeen eri yhdistykseen, ja vain hyvin pieni osa ei toimi missään yhdistyksessä.[10]

Lisäksi poliittinen kanta on ruotsinkielisille hieman tärkeämpi kuin suomenkielisille. Tämän voisi otaksua selittyvän RKP:n profiloitumisella ruotsin kielen asemaa puolustavana puolueena[11], mikä heijastuisi identiteeteissä. Poliittisen kannan tärkeys osana identiteettiä ei kuitenkaan näy ainoastaan RKP:tä äänestävien joukossa. Vaikka RKP on ruotsinkielisten keskuudessa ylivoimaisesti suosituin puolue, poliittiseen kantaan kiinnittyvä identiteetti on erityisen vahva niillä, jotka ovat RKP:n sijaan jonkin muun puolueen kannattajia.

Niistä ruotsinkielisistä, jotka äänestävät RKP:tä, 43 prosenttia pitää poliittista kantaa identiteettinsä kannalta jokseenkin tai erittäin tärkeänä. Osuudet ovat suurempia erityisesti vasemmistoliiton (58 %), ja SDP:n (53 %) kannattajien kohdalla. Vasemmistoliiton kannattajien poliittinen identifioituminen on poikkeuksellisen vahvaa myös koko väestössä, eivätkä ruotsinkieliset muodosta tässä suhteessa poikkeusta.[12] Ruotsinkieliselle väestölle erityistä on kuitenkin se, että RKP:n kannattaminen on eräänlainen normi ja siitä poikkeaminen on selkeä kannanotto, joka ulottuu identiteettiin saakka. Ruotsinkielisille vasemmistopuolueet ovat selkeä vaihtoehto porvarillisena pidetylle RKP:lle.[13]

Kaikkein merkittävin identiteettiin liittyvä ero suomenkielisten ja ruotsinkielisten välillä on odotetusti suhde vähemmistöasemaan. Sitä pitää erittäin tai jokseenkin tärkeänä identiteetilleen 66 prosenttia ruotsinkielisistä ja suomenkielisistä vain 15 prosenttia. Vastaajat saivat vielä erikseen avokysymyksessä kertoa, mihin vähemmistöön he kuuluvat. Odotetusti ruotsinkielisten vastauksissa korostui kuuluminen kielivähemmistöön.

Vähemmistöaseman kokemiseen vaikuttaa kotona käytettävä kieli. Kaksikielisissä kodeissa asuvista (suomi ja ruotsi kotikielinä) 60 prosenttia pitää vähemmistöasemaa tärkeänä, ja ruotsinkielisissä kodeissa asuvista 73 prosenttia. Yksikielisyys siis vahvistaa vähemmistöaseman kokemista. Asuinkunnan koko ei kuitenkaan ole yhteydessä vähemmistöidentiteettiin.

Tarkasteltaessa ruotsinkielisten vähemmistöidentiteettiä taustamuuttujittain havaitaan, että ikä ja asuinpaikka eivät tuo kuin pieniä eroja, mutta sukupuoli ja koulutustausta vaikuttavat hieman enemmän. Ruotsinkielisistä miehistä 71 prosenttia pitää vähemmistöön kuulumistaan identiteettinsä kannalta tärkeänä, naisista näin ajattelee 60 prosenttia. Korkeasti koulutetuista vähemmistöasemaa tärkeänä pitää 73 prosenttia, kun perus- tai ammattikoulun käyneiden keskuudessa näin ajattelee runsas 60 prosenttia vastaajista. Sama näkyy myös ammattitaustan mukaisessa tarkastelussa. Vähemmistöidenti-

teetti on merkityksellisin asiantuntijatehtävissä toimivien keskuudessa eli ammattikunnassa, jossa on myös eniten korkeasti koulutettuja.

Voimakas vähemmistöidentiteetti on yhteydessä kokemukseen ruotsinkielisten asemasta yhteiskunnassa. Noin 45 prosenttia niistä, joille vähemmistöidentiteetti on erittäin tärkeä, ajattelee ruotsinkielisillä menevän tällä hetkellä liian huonosti (ks. **kuvio 7**). Ruotsinkielisten asemaa huonona pitää vain viidennes (19 %) niistä, joille vähemmistöidentiteetti ei ole lainkaan tärkeä. Vähemmistöidentiteetin korostaminen heijastelee siis huolta ruotsinkielisten asemasta. Se voi olla yhteydessä myös huoleen siitä, miten yhteiskunnalliset uudistukset ja kiistat vaikuttavat suomenruotsalaisiin. Nämä huolenaiheet voivat liittyä muun muassa ruotsinkielisiin palveluihin ja keskusteluun ruotsin kielen asemasta.[14]

Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että ruotsinkielisistä noin kolme neljäsosaa samastuu nimenomaan ruotsinkielisiin suomalaisiin. Suomenkielisistä sen sijaan vain neljäsosa samastuu suomenkielisiin suomalaisiin ja noin kolme neljäsosaa suomalaisiin yleensä.[15] Tulos korostaa sitä, että ruotsinkieliset mieltävät itsensä ensisijaisesti kielen ja vähemmistöaseman kautta.

Pohjoismaalaisuus ja kotiseutu tärkeitä

Alueellisia identiteettejä tarkasteltaessa suurin ero ruotsin- ja suomenkielisten välillä tulee esiin siteessä suomalaisuuteen (**kuvio 2**). Suomenkielisistä 65 prosenttia nimeää sen erittäin tärkeäksi ja ruotsinkielisistä 29 prosenttia. Erittäin tai jokseenkin tärkeänä suomalaisuutta pitää 93 prosenttia suomenkielisistä ja 72 prosenttia ruotsinkielisistä.[16]

Ruotsinkieliset korostavat identiteetissään enemmän pohjoismaalaisuutta kuin suomalaisuutta, mikä selittyy kieliyhteyksillä muihin Pohjoismaihin. Pohjoismaalaisuutta pitää tärkeänä 91 prosenttia ruotsinkielisistä ja 74 prosenttia suomenkielisistä. Pohjoismaalaisuus on siis ruotsinkielisille yhtä tärkeää kuin suomalaisuus on suomenkielisille. Toisaalta myös maailmankansalaisuus on tärkeämpää ruotsinkielisille (56 %) kuin suomenkielisille (46 %), mikä kertoo ruotsinkielisten kansainvälisestä orientaatiosta.

Kuvio 2. Maantieteellisten tekijöiden merkitys identiteetin kannalta äidinkielen mukaan (%)

Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta?
Erittäin tai jokseenkin tärkeä (%)

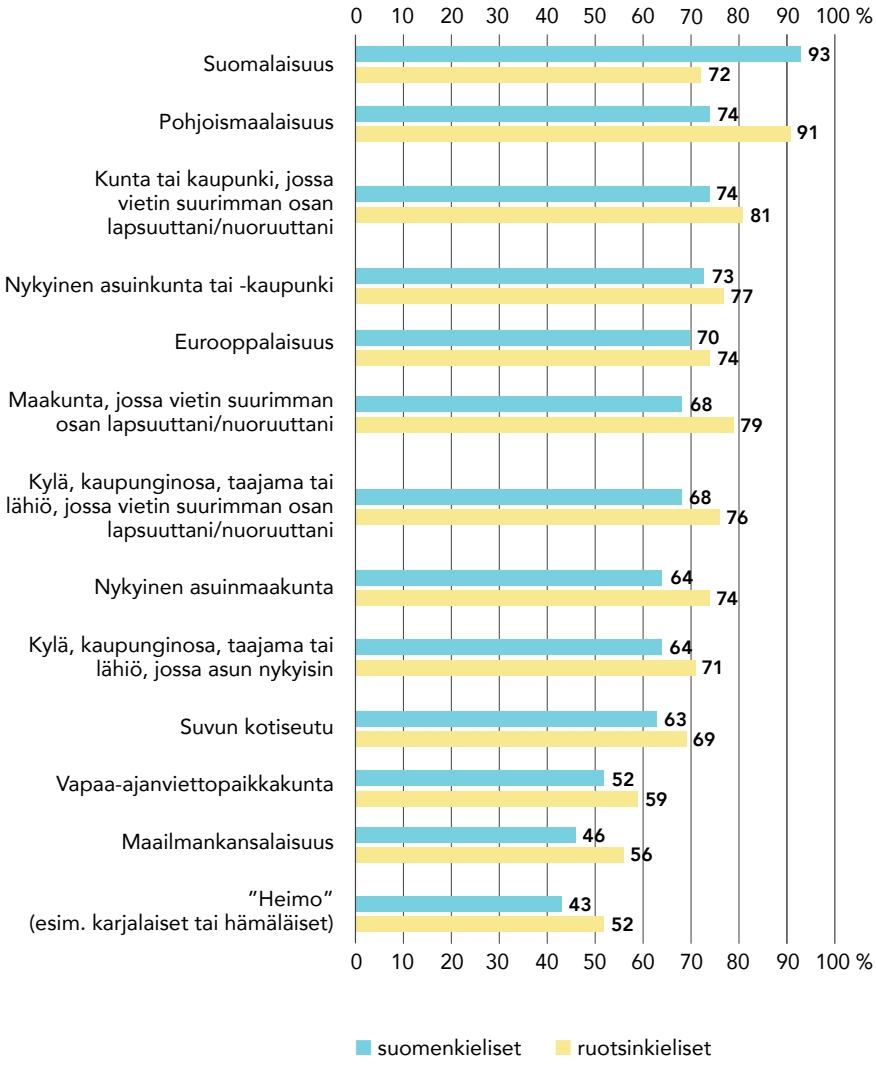

Kieliryhmät eroavat myös siinä, kuinka tärkeinä alueellisia identiteettejä pidetään. Lähes kaikki paikkaan kiinnittyvät identiteetit ovat ruotsinkielisille tärkeämpiä kuin suomenkielisille. Tämä johtunee pääosin siitä, että ruotsinkielisten muuttoliike on suomenkielisiä vähäisempää ja erityisesti maantieteellisesti rajatumpaa, jolloin kiinnittyminen kasvu- ja asuinympäristöön on luontevaa.[17] Aineiston ruotsinkielisistä uusimaalaisista vastaajista 92 prosenttia on kasvanut Uudellamaalla, varsinaissuomalaisista 76 prosenttia on kasvanut Varsinais-Suomessa ja pohjalaisista 82 prosenttia on kasvanut joko Pohjanmaan tai Keski-Pohjanmaan maakunnassa. Muuttoliike Suomen sisällä on kasvanut, mutta tämä ei heijastu heikenneinä alueellisina lojaliteetteina ruotsinkielisessä väestössä.[18]

Ruotsinkielisille lähikasvuympäristö (76 %) sekä nykyinen lähiympäristö (71 %) ovat hieman tärkeämpiä kuin suomenkielisille (68 % ja 64 %). Lisäksi lapsuutensa maakuntaa pitää identiteettinsä kannalta tärkeänä 79 prosenttia ja nykyistä maakuntaa 74 prosenttia maamme ruotsinkielisistä. Suomenkielisten keskuudessa osuudet ovat noin kymmenen prosenttiyksikköä pienempiä.

Tuloksia voidaan selittää myös ruotsinkielisten vahvalla yhteisöllisyydellä ja sosiaalisella pääomalla: ruotsinkieliset muodostavat tiiviitä yhteisöjä, joissa kanssakäyminen on runsasta.[19] Myös vapaa-ajanviettopaikka (59 %) ja suvun kotiseutu (69 %) ovat ruotsinkielisille hieman tärkeämpiä kuin suomenkielisille. Lisäksi ruotsinkielisissä kodeissa asuville paikalliset ja alueelliset identiteetit ovat tärkeämpiä kuin kaksikielisissä kodeissa asuville. Todennäköisesti yksikieliset kotitaloudet sijaitsevat yksikielisissä ympäristöissä, jotka ovat erityisen tiiviitä ja joissa tunnetaan ylpeyttä omasta kotiseudusta.

Yllättävää on lisäksi, että heimo on tärkeämpi samastumisen lähde ruotsinkielisille (52 %) kuin suomenkielisille (43 %). Heimot on perinteisesti liitetty hämäläisiin, karjalaisiin, savolaisiin, varsinaissuomalaisiin, pohjalaisiin ja lappilaisiin, kun taas suomenruotsalaiset eivät ole olleet heimodiskurssin keskiössä.[20] Tutkimuksessa kysyttiin, mihin ryhmään vastaajat samastuvat ensisijaisesti, ja suomenruotsalaiset oli tarjottu vastausvaihtoehdoksi edellä mainittujen heimojen ohella.

Ruotsinkielisistä 78 prosenttia kokee kuuluvansa ensisijaisesti suomenruotsalaisiin, joten heimoyhteenkuuluvuudessa on todennäköisesti kyse ennen kaikkea suomenruotsalaisuuden korostamisesta. Ruotsinkielisistä helsinkiläisistä 68 prosenttia samastuu ensisijaisesti suomenruotsalaisiin ja 20 prosenttia stadilaisiin. Varsinais-Suomen ruotsinkielisistä peräti 88 prosenttia samastuu ensisijaisesti suomenruotsalaisiin ja vain 4 prosenttia varsinaissuomalaisiin.

Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan ruotsinkielisistä puolestaan 79 prosenttia samastuu suomenruotsalaisiin ja 14 prosenttia etelä- tai keskipohjalaisiin.

Vastaajilta kysyttiin myös toissijaista samastumisen kohdetta. Helsingissä asuvista ruotsinkielisistä 42 prosenttia samastui stadilaisiin, Varsinais-Suomessa asuvista 40 prosenttia varsinaissuomalaisiin ja Pohjanmaalla tai Keski-Pohjanmaalla asuvista 39 prosenttia pohjalaisiin. Monilla ruotsinkielisillä on siis myös vahvoja paikallisidentiteettejä, mutta suomenruotsalaisuus on kuitenkin ensisijainen samastumisen kohde.

Ikä vaikuttaa oleellisesti alueelliseen kiinnittymiseen. Vanhimmat vastaajat ovat muita huomattavasti kiinnittyneempiä nykyiseen asuinympäristöönsä (lähiympäristö, kotikunta, kotimaakunta) ja vapaa-ajanviettopaikkakuntaansa. Sen sijaan heimoon samastuminen ei yllättäen tuo esille eroja. Ruotsinkieliset nuoret eivät myöskään erotu muista ikäryhmistä kansainvälisellä orientaatiollaan. Heistä 65 prosenttia kokee maailmankansalaisuuden olevan osa omaa identiteettiä, kun yli 65-vuotiaissa osuus on 59 prosenttia. Eurooppalaisuus on identiteetissä jopa hieman tärkeämpää yli 65-vuotiaille (80 %) kuin alle 30-vuotiaille (72 %).

Vastaajan asuinkunnan koko on monilla tavoin yhteydessä alueellisiin identiteetteihin. Pienissä, alle 10 000 asukkaan kunnissa on erityisen vahva lähiympäristö-, kotiseutu-, maakunta- ja heimoidentiteetti. Mielenkiintoista on, ettei asuinkunnan koko tuo eroja maailmankansalaisuudessa. Isoissa kaupungeissa asuvat eivät koe itseään useammin maailmankansalaisiksi kuin pienten kuntien asukkaat. Lisäksi lapsuuden kasvuympäristö oli erityisen tärkeä niille vastaajille, jotka asuvat kunnissa, joissa yli 75 prosenttia asukkaista on ruotsinkielisiä. Myös nykyinen asuinympäristö, -maakunta ja suvun kotiseutu ovat sitä tärkeämpiä, mitä ruotsinkielisemmässä kunnassa vastaaja asuu.

Alueelliset erot ruotsinkielisten identiteeteissä

Ruotsinkielinen pääkaupunkiseutu: luokka- ja sukupuolitietoisuutta

Ruotsinkielinen asutus on keskittynyt kolmelle alueelle Manner-Suomessa – Uudellemaalle, Varsinais-Suomeen ja Pohjanmaalle. Toisinaan ruotsinkielisiä on luonnehdittu homogeeniseksi ryhmäksi, jonka sisäiset eroavaisuudet ovat pieniä.[21] Toisaalta uudemmissa tutkimuksissa on havaittu, että ruotsinkielisten välillä on alueittain eroja muun muassa äänestyskäyttäytymisessä, poliittiseen järjestelmään kiinnittymisessä sekä arvoissa ja asenteissa.[22] Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa painotetaan enemmän kielelliskulttuurisia ominaispiirteitä kuin Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla.[23]

Samalla tavoin kuin suomalaisheimoista on myyttejä ja stereotypioita, myös ruotsinkielisten sisällä on vahvoja mielikuvia eri puolilla Suomea asuvista ruotsinkielisistä.[24] Tutkimuksessa on havaittu, että Helsingin ruotsinkieliset saattavat suhtautua väheksyvästi Pohjanmaan ”juntteihin” ja Pohjanmaalla asuvat arvostellen hienosteleviin helsinkiläisiin.[25]

Miten suomenruotsalaiset eroavat identiteetiltään alueittain?[26] Kuten **kuvio 3** osoittaa, äidinkielen merkitys on kaikkialla ainakin jokseenkin tärkeä. Eroja alueiden välille tulee sen mukaan, kuinka moni pitää äidinkieltä identiteetissä erittäin tärkeänä. Pääkaupunkiseudun ruotsinkielisten keskuudessa osuus on 56 ja muualla Uudellamaalla asuvien keskuudessa 51 prosenttia. Varsinais-Suomessa (67 %) sekä Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla (66 %) osuus on suurempi. Pääkaupunkiseudulla ja muualla Uudellamaalla on tavallista käyttää esimerkiksi asioitaessa suomea tai puhua suomea tuttavien seurassa. Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa kielirajat ovat selväpiirteisempiä ja yli kielirajojen tapahtuva kanssakäyminen harvinaisempaa, mikä voi osin johtaa kielen korostamiseen identiteetissä.[27]

Aikaisempi kyselytutkimus osoitti, että kaksikielisessä Pohjanmaan maakunnassa asuvat suomenkieliset suhtautuvat hyvin positiivisesti ruotsin kieleen ja ruotsinkielisiin. Myös voittopuolisesti suomenkielisellä Etelä-Pohjanmaalla tuetaan ruotsin kielen virallista asemaa ja halutaan kontakteja kieliryhmien välille, mutta siellä epäluulot ovat voimakkaampia kuin missään muussa

maakunnassa. Siellä keskimääräistä useampi ajattelee, että ruotsinkieliset ovat pienten piirien parempiosaista väkeä, joka viihtyy omissa oloissaan.[28]

Pohjanmaan ruotsinkieliset korostavat uusimaalaisia enemmän sukua (86 %) ja uskonnollisuutta (45 %) identiteetissään, mikä kielii konservatiivisesta orientaatiosta. Tulos ei ole yllättävä, sillä erityisesti ruotsinkielisen Pohjanmaan pohjoisosissa on verrattain paljon uskonnollista aktiviteettia, mikä on näkynyt myös kristillisdemokraattien ja uskontoa korostavien ehdokkaiden kannatuksessa vaaleissa. Uskonnollinen identiteetti on tärkeää Pohjanmaalla sekä pienissä että suuremmissa kunnissa asuville, ja suku on erityisen tärkeää alle 10 000 asukkaan kunnissa asuville.

Vähemmistöasemaa korostetaan hieman enemmän Varsinais-Suomessa (71 %), Pohjanmaalla (70 %) ja pääkaupunkiseudulla (67 %) muuhun Uuteenmaahan (60 %) verrattuna. Osuudet eivät ole sidoksissa siihen, kuinka suuri osuus kunkin alueen asukkaista on ruotsinkielisiä.[29] Pohjanmaan maakunnassa noin puolet asukkaista on ruotsinkielisiä, kun taas Uudellamaalla osuus on noin 8 ja Varsinais-Suomessa ja pääkaupunkiseudulla noin 5 prosenttia.[30]

Vastaajan kotikunnan kieliolosuhteet eivät vaikuta vähemmistöidentiteettiin. Niistä vastaajista, jotka asuvat erittäin ruotsinkielisissä kunnissa (yli 75 prosenttia asukkaista ruotsinkielisiä), 63 prosenttia pitää vähemmistöön kuulumista tärkeänä. Niistä vastaajista, jotka asuvat erittäin suomenkielisissä kunnissa (alle 10 prosenttia asukkaista ruotsinkielisiä), 68 prosenttia pitää vähemmistöön kuulumista tärkeänä. Edellä esitettyihin tuloksiin yhdistettynä voidaan todeta, että kodin yksikielisyys selittää vähemmistöaseman korostamista enemmän kuin kotikunnan kieliolosuhteet.

Sukupuolta ja yhteiskuntaluokkaa korostetaan muita alueita enemmän pääkaupunkiseudulla. Yhteiskuntaluokan osalta tulos noudattaa samaa logiikkaa kuin suomenkielisten keskuudessa. Koko väestöä tarkastellut identiteettitutkimus osoitti, että kaikkein tärkeimmäksi yhteiskuntaluokan kokevat ylempään keskiluokkaan tai yläluokkaan kuuluvat.[31] Tämä pätee myös ruotsinkielisiin: ylempään keskiluokkaan tai yläluokkaan samastuvia ruotsinkielisiä on enemmän Uudellamaalla kuin muilla alueilla. Huomattavaa sen sijaan on, että poliittinen kanta on yhtä tärkeä eri alueilla, vaikka puolueiden voimasuhteet vaihtelevat selkeästi alueittain.

Kuvio 3. Eri tekijöiden merkitys identiteetin kannalta (%). Ruotsinkielinen väestö alueittain tarkasteltuna

Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta? Erittäin tai jokseenkin tärkeä (%)

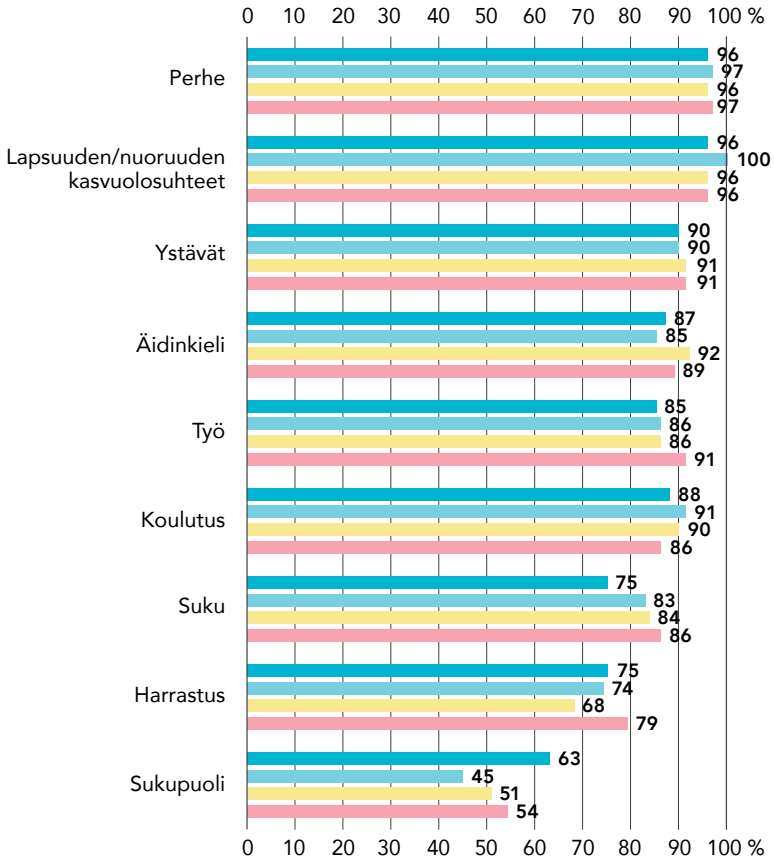

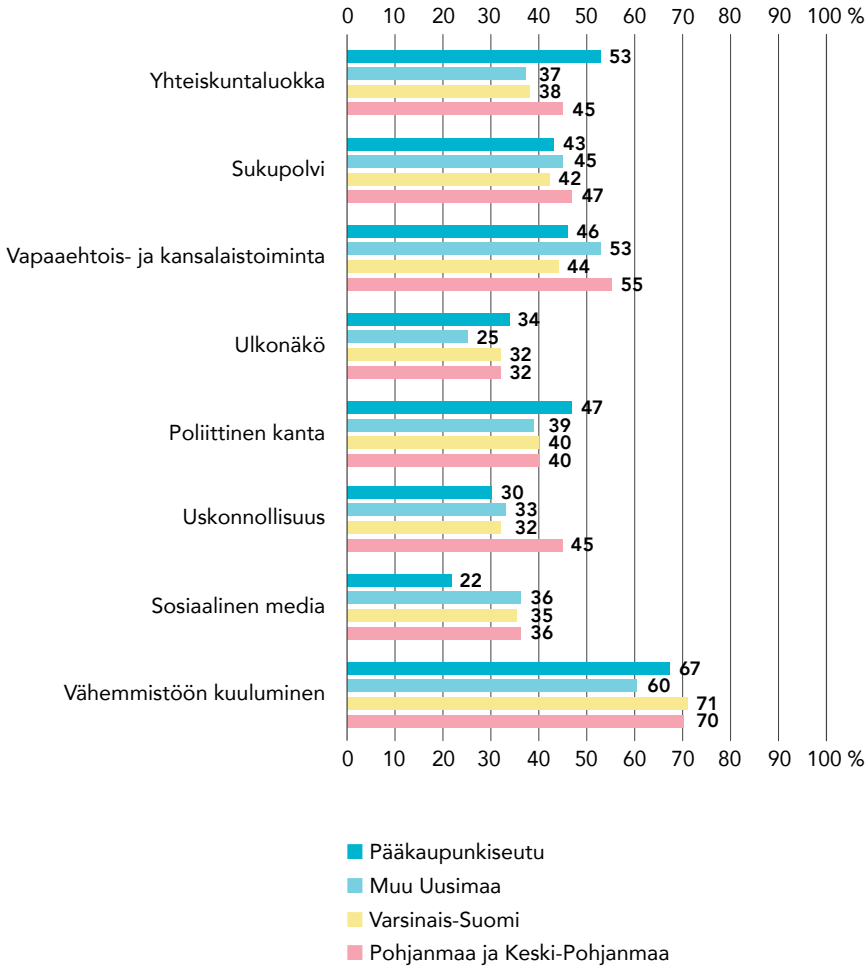
0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %
Yhteiskuntaluokka
53
37
38
45
Sukupolvi
43
45
42
47
Vapaaehtois- ja kansalaistoiminta
46
53
44
55
Ulkonäkö
34
25
32
32
Poliittinen kanta
47
39
40
40
Uskonnollisuus
30
33
32
45
Sosiaalinen media
22
36
35
36
Vähemmistöön kuuluminen
67
60
71
70
0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %
Pääkaupunkiseutu
Muu Uusimaa
Varsinais-Suomi
Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa

Pohjalaisilla kiintymystä kotiseutuun ja asuinmaakuntaan

Kuvio 4 ilmentää eri alueiden välisiä eroja alueellisissa identiteeteissä. Pohjanmaan ruotsinkieliset ovat hieman kotiseuturakkaampia kuin uusimaalaiset ja varsinaissuomalaiset. Nykyistä lähiympäristöä, kuntaa ja kotimaakuntaa arvostetaan korkeammalle Pohjanmaalla. Pohjanmaalla tai Keski-Pohjanmaalla asuvista ruotsinkielisistä 84 prosenttia pitää kotimaakuntaansa ja 83 prosenttia kotikyläänsä, -kaupunginosaansa tai -taajamaansa tärkeänä identiteettissään, kun pääkaupunkiseudun ruotsinkielisten keskuudessa vastaavat osuudet ovat vain 63 ja 62 prosenttia.

Myös suvun kotiseutu erottelee ruotsinkielisiä vastaajia vastaavalla tavalla. Pohjalaisille (79 %) se on hyvin tärkeää, kun taas pääkaupunkiseudulla (59 %) sillä on vähäisempi merkitys. Muualla Uudellamaalla (70 %) ja Varsinais-Suomessa asuville suomenruotsalaisille (72 %) suvun kotiseudun merkitys on lähellä keskimääräistä.

Kotiseutuylpeys on leimallista koko Pohjanmaan seudulle. Aikaisemmin julkaistu identiteettitutkimus osoitti, että pohjalaiset ja eteläpohjalaiset ovat koko väestön tasolla hyvin kotiseuturakkaita.[32] Tämä kertoo todennäköisesti myös sitoutuneisuudesta maakuntaan. Pohjanmaan maakunnissa esimerkiksi paikalliset yritykset ja mittava elinkeinoelämä ovat merkittävässä roolissa. Pääkaupunkiseudun muita löyhempi kiinnittyneisyys alueellisiin identiteetteihin pätee myös koko väestön tasolla, joten kyse ei ole ruotsinkielisten erityispiirteestä.

Eurooppalaisuus on tärkeää pääkaupunkiseudun ruotsinkielisille (83 %) erityisesti pohjalaisiin verrattuna (67 %). Pohjoismaalaisuuden tunne on vahvaa koko ruotsinkielisessä Suomessa ja Pohjanmaalla tunnetaan maailmankansalaisuutta siinä missä pääkaupunkiseudullakin, mikä on vastoin stereotypiaa nurkkakuntaisista pohjalaisista.[33]

Toisaalta on mielenkiintoista, että suomalaisuuden tärkeys on identiteetin kannalta vähäisin Pohjanmaalla. Tulosta selittänee se, että Ruotsin tapahtumia ja kulttuuria seurataan erityisesti median kautta tarkemmin kuin Suomen. Lisäksi Pohjanmaalla on paljon yksikielisiä kuntia ja kanssakäyminen suomenkielisten kanssa on vähäisempää kuin Etelä-Suomessa.

Kuvio 4. Maantieteellisten tekijöiden merkitys identiteetin kannalta äidinkielen mukaan (%). Ruotsinkielinen väestö alueittain tarkasteltuna

Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta?
Erittäin tai jokseenkin tärkeä (%)

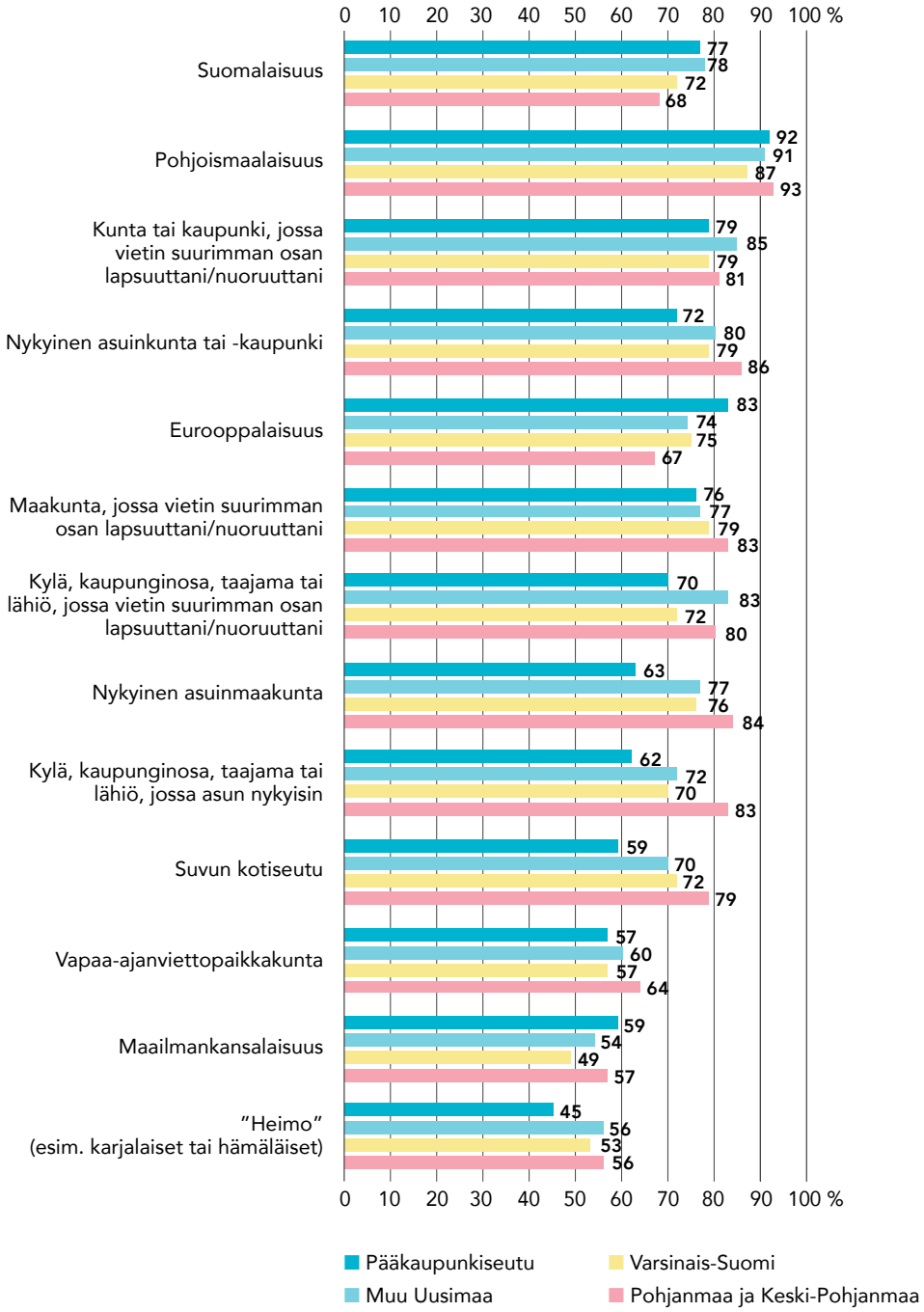

Kieliryhmien näkemykset: mikä yhdistää ja mikä erottaa suomalaisia?

Suomenkieliset: kieli ja kulttuuri yhdistävät suomalaisia

Kuviossa 5 on esitelty avovastauksista esiin nousseita aihekokonaisuuksia, jotka vastaajien mielestä erityisesti yhdistävät suomalaisia.[34] Kuvio osoittaa, että suomenkieliset ja ruotsinkieliset painottavat samankaltaisia asioita muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Molempien kieliryhmien kohdalla eniten mainintoja saavat suomalaisten kansalliset ominaispiirteet, kuten sisukkuus, ahkeruus, työteliäisyys, sinnikkyys ja periksiantamattomuus. Luonnehdinnat ovat tuttuja aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta. Ne vastaavat varsin hyvin aiempia käsityksiä stereotyyppisestä suomalaisesta kansanluonteesta.[35]

Mielenkiintoista on, että ruotsinkieliset painottavat kansallisia ominaispiirteitä suomalaisia yhdistävänä tekijänä vielä huomattavasti suomenkielisiä useammin. Ruotsinkielisistä niihin viittaa kaksi kolmesta, kun suomenkielisten kohdalla vain joka kolmas.

Myös kieli ja kulttuuri saavat runsaasti mainintoja molemmilta kieliryhmiltä, mutta suomenkieliset korostavat niitä ruotsinkielisiä enemmän. Lisäksi iso osa suomenkielisistä korostaa nimenomaisesti kieltä suomalaisia yhdistävänä tekijänä, kun taas ruotsinkieliset viittaavat voittopuolisesti kulttuuriin. Yleisellä tasolla voidaankin todeta, että jaetun kulttuurin tunnistavat molemmat kieliryhmät, mutta kieltä painottavat suomenkieliset.

Suomalaisuus ja isänmaallisuus, luonto ja ilmasto, perinteet sekä hyvinvointiyhteiskunta saavat lähes yhtä paljon mainintoja molemmista kieliryhmistä, mutta urheilu sekä yhdistävä historia ja sodat keräävät hieman enemmän mainintoja suomenkielisten keskuudessa. Ruotsinkieliset puolestaan korostavat hieman useammin yhteiskunnallisia hyveitä ja arvoja.

Kuvio 5. Suomalaisia erityisesti yhdistävät tekijät äidinkielen mukaan.

Mitkä asiat erityisesti yhdistävät suomalaisia?
(avokysymys: ensimmäisenä ja toisena mainittujen yhteenlaskettu osuus %)

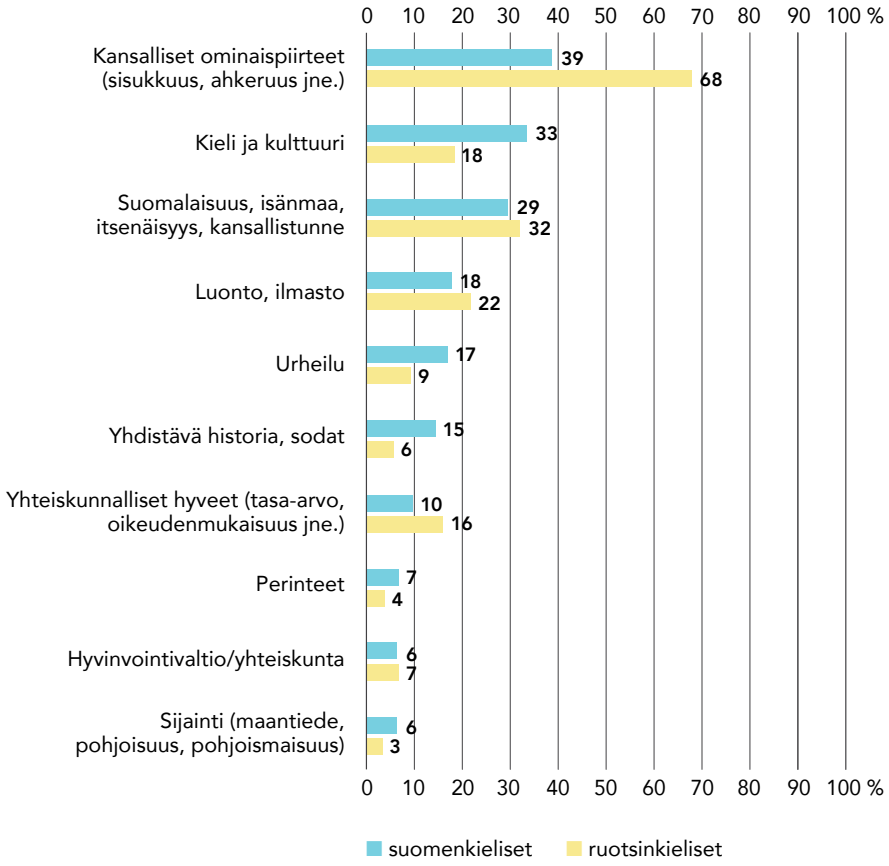

Ruotsinkieliset: Kieli- ja kulttuurierot etäännyttävät suomalaisia toisistaan

Suomalaisia yhdistävien tekijöiden lisäksi vastaajia pyydettiin nimeämään suomalaisia eniten erottavia tekijöitä. **Kuviossa 6** on esitelty aihekokonaisuuksia, jotka jakavat vastaajien mielestä suomalaisia.[36]

Suomenkielisten kohdalla eniten mainintoja saa ihmisten eriarvoistuminen (40 %). Ruotsinkieliset nimesivät teeman hieman harvemmin (25 %), mutta se on silti toiseksi yleisin vastausvaihtoehto. Teema on korostunut erityisesti suomenkielisessä mediassa viime vuosina, mikä voi osin selittää tulosta. Hieman eriarvoisuutta useammin ruotsinkieliset mainitsevat arvoihin ja asenteisiin liittyvät erimielisyydet (30 %).

Lisäksi molemmat kieliryhmät kiinnittävät huomiota maahanmuuttoon sekä maaseudun ja kaupunkien vastakkainasetteluun, mutta painotukset ovat erilaisia. Ruotsinkieliset korostavat hieman useammin maaseutu–kaupunki-asetelmaa, kun taas suomenkielisten mielestä enemmän jakolinjoja liittyy maahanmuuttokysymyksiin. Kaupunki-maaseutu-vastakkainasettelua korostetaan tasaisesti niin Uudellamaalla kuin Pohjanmaalla.

Merkittävimmät painotuserot kieliryhmien välillä liittyvät kuitenkin kieli- ja kulttuurieroihin. Kuten **kuvio 5** osoitti, suomenkielisistä kolmannes nimesi kielen ja kulttuurin suomalaisia yhdistäväksi tekijäksi ja ruotsinkielisistä viidennes. **Kuvio 6** osoittaa, että suomenkielisistä teeman mainitsee erottavana tekijänä vain 7 prosenttia, mutta ruotsinkielisistä jopa puolet (52 %). Erityisesti näin koetaan ruotsinkielisellä Pohjanmaalla, vähemmän Uudellamaalla. Varsinais-Suomen ruotsinkieliset sijoittuvat tältä osin näiden kahden ryhmän väliin.

Aiempien tutkimusten mukaan enemmistö suomenkielisistä suhtautuu ruotsinkielisiin ja ruotsin kieleen myönteisesti, mutta ruotsinkieliselle tilanne näyttäytyy erilaisena. Lähes joka toinen kaksikielisessä kunnassa asuva ruotsinkielinen on kokenut äidinkieleen liittyvää syrjintää tai häirintää arjessaan.[37] Tämä voi osaltaan selittää sitä, että ruotsinkielisille kieli näyttäytyy pikemminkin jakolinjoja syventävänä asiana kuin suomalaisia yhdistävänä. Suomenkieliset tarkoittavat yhteisellä kielellä juuri suomen kieltä.

Kuvio 6. Suomalaisia erityisesti erottavat tekijät äidinkielen mukaan.

Mitkä asiat erityisesti erottavat suomalaisia toisistaan?
(avokysymys: ensimmäisenä ja toisena mainittujen yhteenlaskettu osuus %)

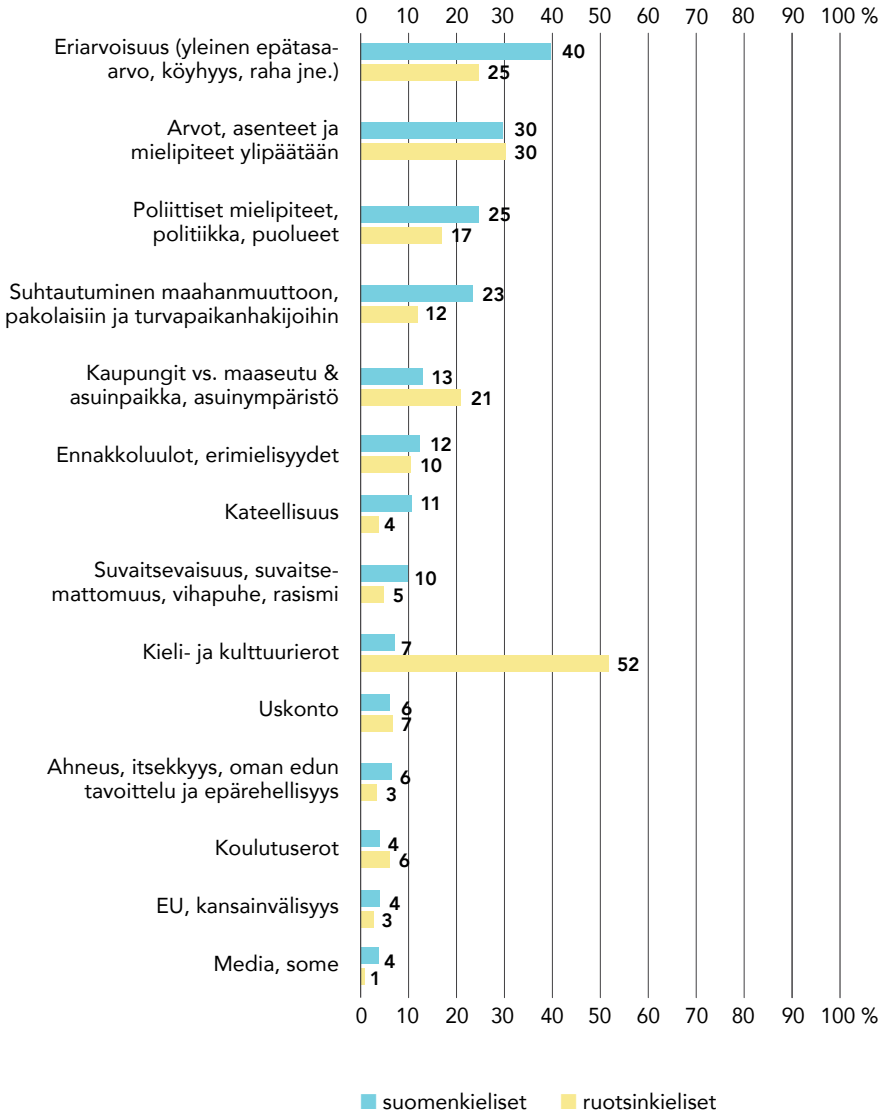

Ruotsinkielisillä huoli omasta ja turvanpaikanhakijoiden asemasta

Kuviosta 7 ilmenee kieliryhmien mukaiset arviot siitä, kenellä menee liian hyvin ja kenellä menee liian huonosti Suomessa. Ruotsinkieliset eroavat arvioissaan vain hieman maamme suomenkielisistä. Pääosin tilannekuvat ovat siis samanlaisia. Ainoastaan kahden ryhmän osalta erot ovat huomattavat.

Suomenkielisistä 46 prosenttia ajattelee, että suomenruotsalaisilla menee liian hyvin. Ruotsinkielisistä näin ajattelee vain 14 prosenttia. Kaikista kuvion 7 ryhmistä suomenkieliset sijoittavat vain hyvätuloiset suomenruotsalaisia parempaan asemaan. Samat erot näkyvät myös päinvastaisessa tarkastelussa. Suomenkielisistä vain 3 prosenttia ajattelee, että suomenruotsalaiset ovat liian huonossa asemassa, ruotsinkielisistä näin ajattelee noin kolmannes (30 %).

Toinen erotteleva tekijä on suhtautuminen turvapaikanhakijoihin. Suomenkielisistä 31 prosenttia ajattelee, että turvapaikanhakijoilla on asiat liian hyvin. Ruotsinkielisistä näin ajattelee vain 12 prosenttia. Lisäksi 62 prosenttia ruotsinkielisistä kokee turvapaikanhakijoiden olevan liian heikossa asemassa, kun suomenkielisten keskuudessa osuus on 40 prosenttia. Tulosta voi selittää vähemmistöasemaan liittyvä solidaarisuus.

Mielenkiintoista on, että erot suhtautumisessa Suomessa pysyvästi asuviin ulkomaalaisiin ja syntyperäisiin suomalaisiin ovat verrattain pieniä, joten erimielisyydet rajoittuvat maahanmuuttokysymyksissä turvapaikanhakijoihin. Myös suhtautuminen seksuaalivähemmistöihin sekä miesten ja naisten asemaan tuo vain pienen eron kieliryhmien välille, joten suuresta sosiokulttuurisesta railosta ei voida puhua.

Tulokset ovat jossain määrin yllättäviä, sillä sosiokulttuurisissa kysymyksissä ruotsinkielisillä on ollut suomenkielisiä selkeästi liberaalimpi ote. Sosiokulttuurisen ulottuvuuden ytimessä on suhtautuminen vähemmistöihin, kansalliseen ja kansainväliseen orientaatioon sekä suhtautuminen moraaliarvokysymyksiin.[38] Tämä tutkimus kuitenkin osoittaa, etteivät käsitykset ryhmien asemasta yhteiskunnassa ole niin tiiviisti sidoksissa ruotsinkielisten edustamiin, liberaaleiksi miellettyihin arvoihin kuin voitaisiin olettaa.[39]

Kuvio 7. Kieliryhmien arviot yhteiskunnallisten ryhmien asemasta asteikolla 1–5 (1=liian heikossa asemassa, 5=liian hyvässä asemassa)

Ketkä ovat mielestäsi Suomessa nykyisin liian heikossa asemassa ja ketkä ovat liian hyvässä asemassa?

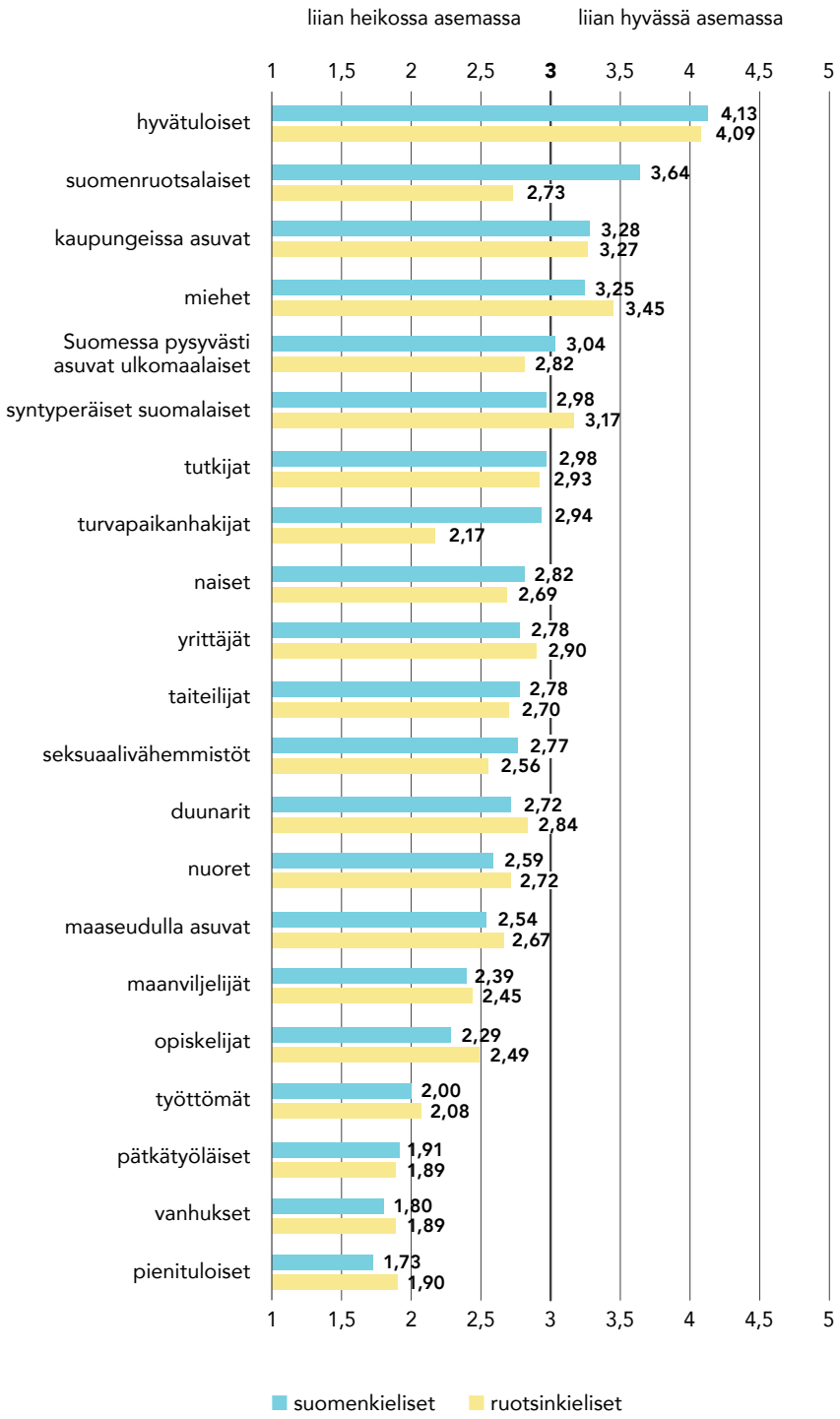

Kieliryhmien arvot ja asenteet vertailussa

Suomen- ja ruotsinkielisillä yhtä paljon arvoliberaaliutta

Arvoliberaali–arvokonservatiivi- ja vasemmisto–oikeisto-jako ovat kaksi selkeimmin puoluekenttää ja äänestäjäkuntaa halkovaa ulottuvuutta. Kieliryhmien välillä on hienoisia eroja sijoittumisessa näille ulottuvuuksille.[40] Kuten **kuvio 8** osoittaa, ruotsinkielisistä 24 prosenttia sijoittaa itsensä vasemmalle, kun suomenkielisissä osuus on 33 prosenttia. Ruotsinkielisissä on hieman enemmän jonkin verran oikealle itsensä sijoittavia (33 %) suomenkielisiin verrattuna (25 %), mutta ulottuvuuden oikealla laidalla (8–10 asteikolla 0–10) sijaitsee lähes yhtä suuri osuus niin ruotsin- kuin suomenkielisistä. Tulos on linjassa aikaisempien havaintojen kanssa, ja se heijastelee ruotsinkielisten porvarillista orientaatiota. Vasemmistopuolueiden kannatus on ruotsinkielisten keskuudessa alhaisempaa kuin suomenkielisten keskuudessa.

Kuvio 8. Vastaajien sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella (asteikolla 0-10, jossa 0=eniten vasemmalla, 10=eniten oikealla)

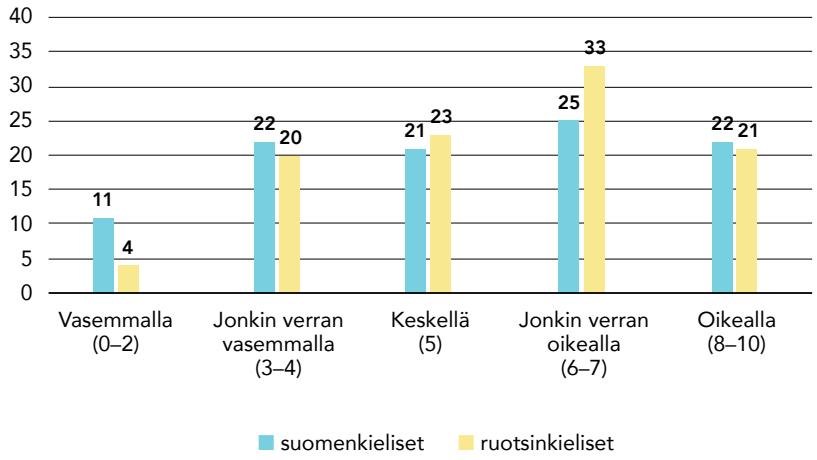

Kieliryhmien sijoittumista arvoliberaali–arvokonservatiivi-janalle ei juurikaan ole tutkittu. Ruotsinkielisten on havaittu suhtautuvan suopeammin esimerkiksi vähemmistöihin, ja he ovat korostaneet perinteisiä moraaliarvoja hieman vähemmän kuin suomenkieliset.[41] **Kuvio 9** osoittaa kuitenkin, että ruotsinkieliset eroavat vain hieman suomenkielisistä sijoittumisessaan arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuudelle. Arvoliberaaleiksi itsensä mieltäviä on ruotsinkielisissä 44 prosenttia ja suomenkielisissä 39 prosenttia. Arvokonservatiiveja on suomenkielisissä 7 prosenttiyksikköä enemmän.

Kuvio 9. Vastaajien sijoittuminen arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuudella (asteikolla 0-10, jossa 0=erittäin arvoliberaali, 10=erittäin arvokonservatiivi)

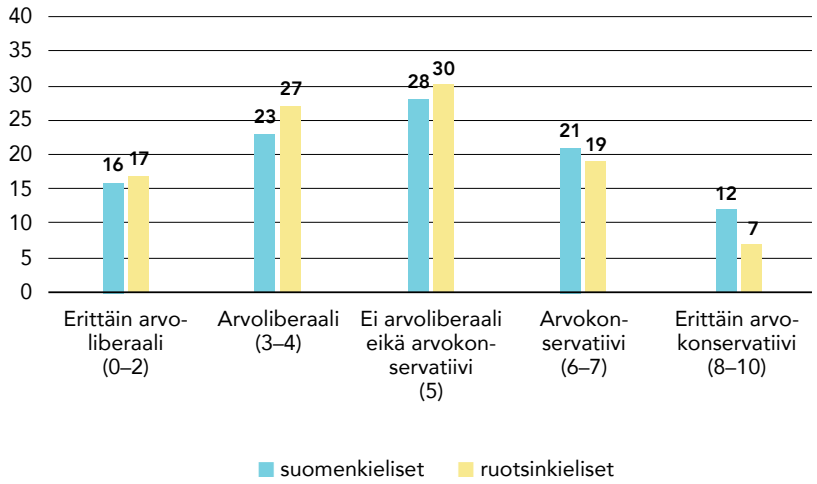

Kun ruotsinkielisiä tarkastellaan ulottuvuuksilla alueittain (**kuvio 10**), voidaan havaita, että oikeistolainen orientaatio on yleisintä pääkaupunkiseudulla. Toisaalta pääkaupunkiseudulla on myös jonkin verran vasemmistolaisuutta. Sen sijaan itsensä keskelle sijoittavia on pääkaupunkiseudulla hyvin vähän (16 %). Näin ollen voidaan sanoa, että ruotsinkielinen pääkaupunkiseutu on muita alueita hieman polarisoituneempi vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella. Muualla Uudellamaalla sen sijaan korostuvat itsensä keskelle sijoittavat (35 %).

Kuvio 10. Ruotsinkielisten sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella alueen mukaan, % (asteikolla 0-10, jossa 0=eniten vasemmalla, 10=eniten oikealla)

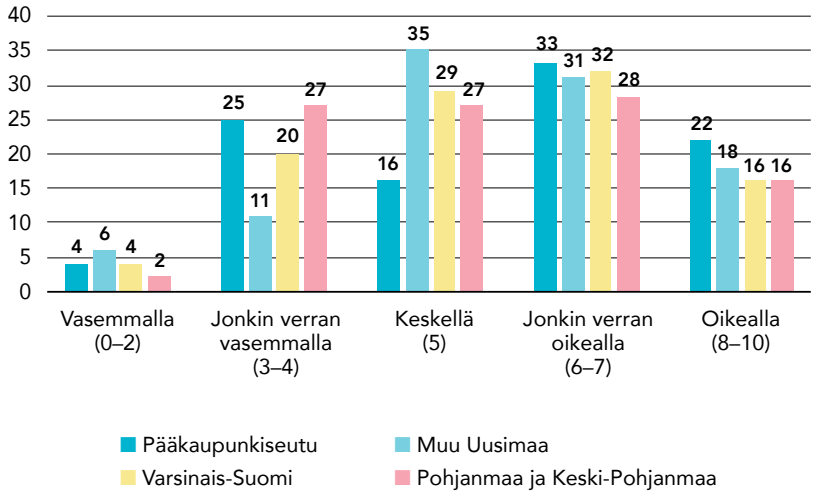

Ruotsinkielisten sijainnissa liberaali-konservatiivi-ulottuvuudella (**kuvio 11**) voidaan havaita maantieteellisiä eroja. Arvoliberaaleja ruotsinkielisiä on selvästi enemmän pääkaupunkiseudulla (58 %) ja Varsinais-Suomessa (52 %) kuin muualla Uudellamaalla (37 %), Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla (32 %). Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla peräti 42 prosenttia vastaajista sijoittaa itsensä ulottuvuuden keskelle. Vaikka Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa erottautuivat muista alueista uskonnollisen identiteetin korostamisella, siellä asuvista ruotsinkielisistä vain 27 prosenttia on arvokonservatiiveja. Hienosyisempi jaottelu voisi osoittaa erityisen konservatiivisia alueita Pohjanmaan sisältä, mutta vastaajamäärät eivät mahdollista tätä tarkastelua.[42]

Erot linkittyvät osin siihen, että suurissa kaupungeissa asuvilla on liberaalimpi arvo-orientaatio kuin pienissä kunnissa asuvilla. Pohjanmaalaisista vastaajista 46 prosenttia asuu alle 10 000 asukkaan kunnissa. Varsinais-Suomen vastaajista 43 prosenttia on turkulaisia, ja pääkaupunkiseudun vastaajista kaikki asuvat suurkaupungeissa kauniaislaisia lukuun ottamatta. Muun Uudenmaan ero Varsinais-Suomeen arvoulottuvuudella selittyy osin sillä, että Länsi- tai Itä-Uudellamaalla ei ole suuria kaupunkeja, joissa arvoliberaali

Kuvio 11. Ruotsinkielisten sijoittuminen arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuudella alueen mukaan, % (asteikolla 0-10, jossa 0=erittäin arvoliberaali, 10=erittäin arvokonservatiivi)

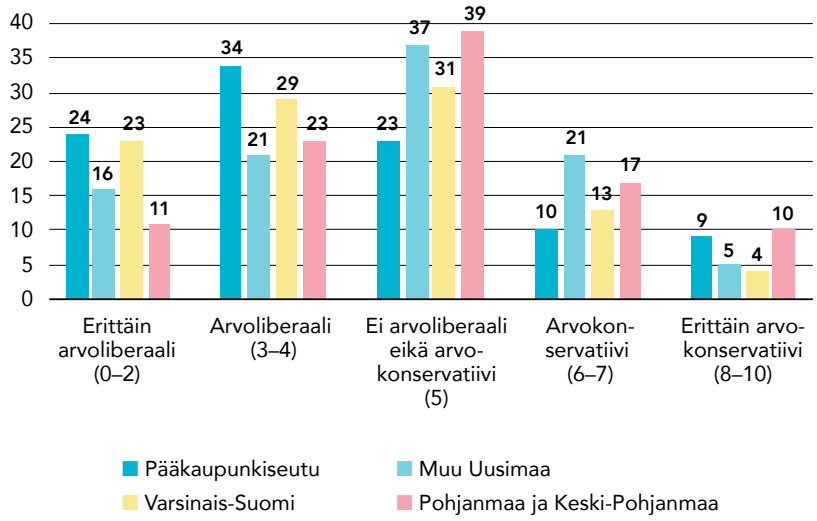

orientaatio on selkeä. Toisaalta, asuinkunnan koko ei selitä esimerkiksi sitä, että Pietarsaaren seutukunnassa on konservatiivisempi orientaatio kuin esimerkiksi Turunmaalla. Nämä erot johtuvat kulttuurisista eroavaisuuksista ja uskonnollisuudesta.

Asiakysymyksissä yksituumaisuutta

Tutkimuksessa oli yli kolmekymmentä asiakysymystä, joista vastaajat saattoivat olla samaa tai eri mieltä. Noin joka kolmas asiakysymys ei tuo lainkaan tilastollisesti merkitseviä eroja suomen- ja ruotsinkielisten välille. Noin kolmannes kysymyksistä tuo vain pieniä tilastollisia eroja ryhmien väille ja noin kolmannes tuo hieman isompia eroja ryhmien välille. Huomattavaa kuitenkin on, ettei yksikään asiakysymys erottele kieliryhmiä merkittävästi.

Yksimielisyyttä on monentyyppisistä asiakysymyksistä, kuten **kuvio 12** osoittaa. Kuvion 12 väittämissä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja kieliryhmien välillä. Suomen- ja ruotsinkieliset ovat yhtä mieltä mediaa, suomalaisuuden määrittelyä, Suomen puolustamista, kulttuuria ja taidetta, koulujärjestelmää, työelämää ja ympäristöarvoja koskevista väittämistä.

Kuvio 12. Suomen- ja ruotsinkielisiä yhdistävät asiakysymykset (keskiarvo asteikolla 1–5)

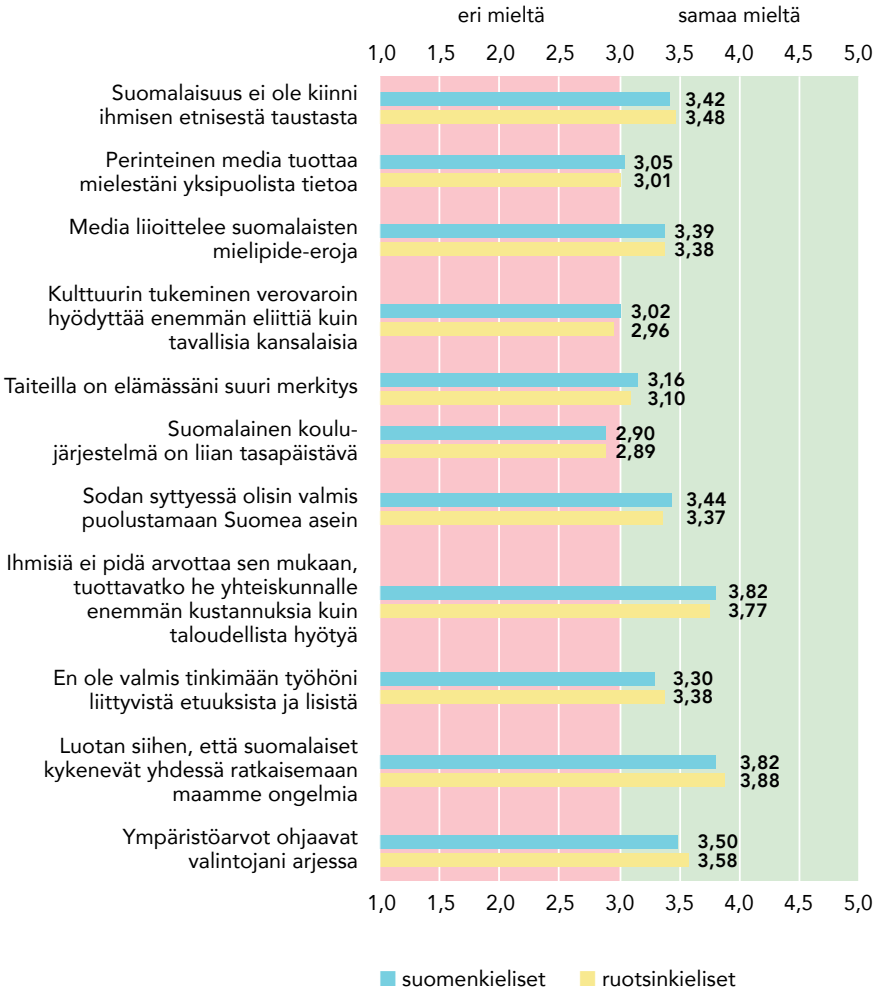

SELITE: Kuvion luvut ovat väestöryhmien keskiarvoja seuraavista vastausvaihtoehdoista: 1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=osittain samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä.

Vaikka suomenruotsalaiset suhtautuvat myönteisemmin maahanmuuttoon, suomalaisuuden määritelmässä ei tule esiin eroja. 61 prosenttia suomenkielisistä ja 64 prosenttia ruotsinkielisistä on sitä mieltä, että suomalaisuus ei ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta.

Suomenkielisistä 57 prosenttia ja ruotsinkielisistä 60 prosenttia ajattelee, että media liioittelee suomalaisten mielipide-eroja. Lisäksi 47 prosenttia suomenkielisistä ja 48 prosenttia ruotsinkielisistä kokee perinteisen median tuottavan liian yksipuolista tietoa. Tulos on mielenkiintoinen, koska suomen- ja ruotsinkieliset käyttävät pääasiallisesti omankielistään mediaa, mutta arviot ovat silti yhteneväisiä. Aikaisemmassakin tutkimuksessa on jo havaittu, ettei ruotsinkielisten luottamus perinteiseen mediaan ole erityisen korkeaa, muttei erityisen matalaakaan, ja ettei luottamus ole kiinni sosiodemografisesta ryhmästä.[43]

Toinen varsin mielenkiintoinen yhteneväisyys liittyy kulttuuriin. Sekä suomen- että ruotsinkielisistä 46 prosenttia katsoo kulttuurin tukemisen verovaroin hyödyttävän enemmän eliittiä kuin tavallisia kansalaisia. Lisäksi 54 prosenttia kummassakin kieliryhmässä kokee, että taiteilla on omassa elämässä suuri merkitys. Tulokset murtavat stereotypioita siitä, että vain ruotsinkielisillä olisi vilkas kulttuurielämä ja että he olisivat vähemmän eliittikriittisiä kulttuurin suhteen. Ylipäätään **kuvio 12** osoittaa, että suomen- ja ruotsinkielisiä yhdistävien asiakysymysten kirjo on suuri.

Ruotsinkielisten sisäisessä vertailussa alue tuo esiin eroja ainoastaan kahdessa yli kolmestakymmenestä asiakysymyksestä. Pääkaupunkiseudulla asuvat viihtyvät paremmin urbaanissa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä ja he uskovat muita useammin, että luovuus kukkii ennen kaikkea kaupungeissa.

Vapaa liikkuvuus tärkeää ruotsinkielisille

Täysin eri mieltä suomen- ja ruotsinkieliset eivät ole yhdestäkään asiakysymyksestä. Painotuseroja kuitenkin on. **Kuvio 13** osoittaa, että keskiarvoissa mitattuna erot kieliryhmien välillä ovat pienet niissäkin kysymyksissä, joissa esiin tulee tilastollisesti merkitseviä.

Kuvio 13. Suomen- ja ruotsinkielisiä eniten erottelevat asiakysymykset (keskiarvot asteikolla 1–5)

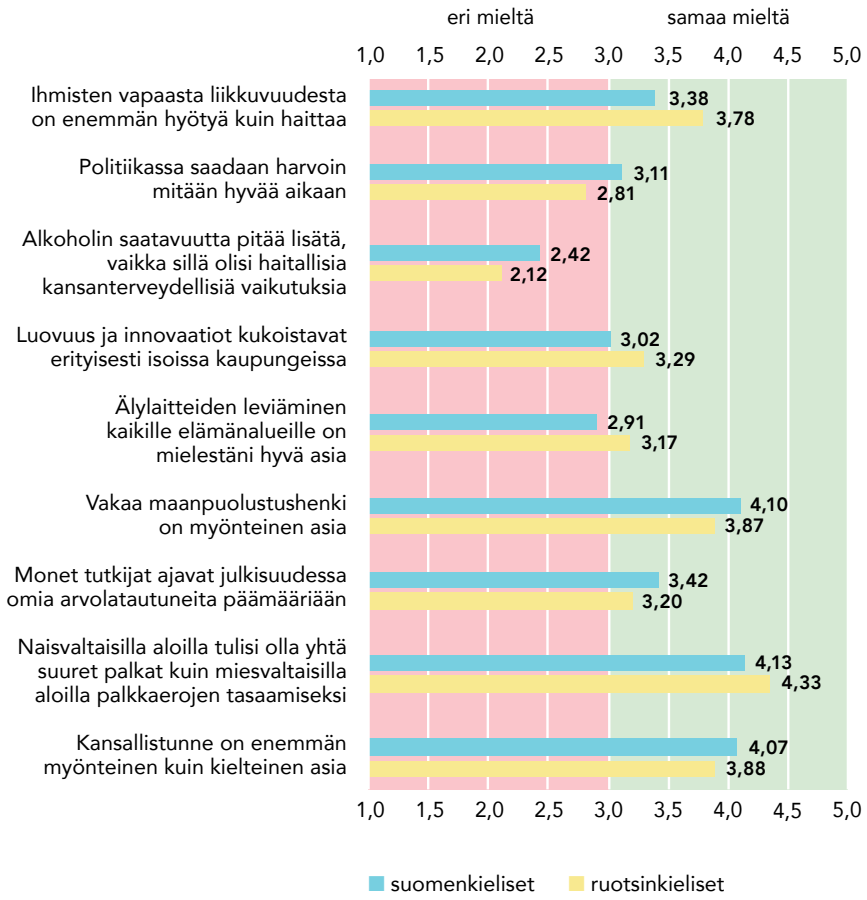

SELITE: Kuvion luvut ovat väestöryhmien keskiarvoja seuraavista vastausvaihtoehdoista: 1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=osittain samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä.

Ruotsinkieliset ovat suomenkielisiä useammin sitä mieltä, että ihmisten vapaasta liikkuvuudesta on enemmän hyötyä kuin haittaa. Ruotsinkielisistä 34 prosenttia on väittämän kanssa täysin samaa mieltä, suomenkielisistä 22 prosenttia. Tämä tulos vahvistaa kuvaa ruotsinkielisten hieman erilaisesta käsityksestä Suomen ja suomalaisten suhteesta ympäröivään maailmaan.

Kuten edellä todettiin, ruotsinkieliset samastuvat pohjoismaalaisuuteen suomenkielisiä enemmän ja kantavat enemmän huolta maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden asemasta. Vapaa liikkuvuus voidaan mieltää kulttuurinvaihtona ja mahdollisuutena kansainvälisiin työmarkkinoihin sekä kysymyksenä solidaarisuudesta. Tästä näkökulmasta on luontevaa, että ruotsinkieliset suhtautuvat ihmisten vapaaseen liikkuvuuteen hieman suomenkielisiä myönteisemmin.

Ruotsinkieliset suhtautuvat myös suomenkielisiä hieman optimistisemmin siihen, että politiikassa saadaan hyviä asioita aikaan. Tulos linkittyy siihen, että ruotsinkielisten poliittinen luottamus on ylipäätään korkealla tasolla.[44] Erot eivät kuitenkaan ole kovin suuria, sillä suomenkielisistä politiikkaan epäilevästi suhtautuu 51 prosenttia ja ruotsinkielisistä 41 prosenttia. Kriittisyyttä on siis molemmissa kieliryhmissä.

Kansallistunne ja maanpuolustushenki koetaan molemmissa kieliryhmissä hyvin tärkeiksi. Suomenkielisistä molempiin väittämiin yhtyy reilu 80 prosenttia vastaajista, ruotsinkielisistä hieman alle 80 prosenttia. Painotuserot ovat siis suhteellisen pieniä.

Ruotsinkieliset kannattavat sukupuolten välistä palkkatasa-arvoa (88 %) hieman enemmän kuin suomenkieliset (82 %), mutta alkoholin vapauttamisen suhteen suomenkieliset ovat hieman liberaalimpia. Suomenkielisistä vajaa kolmannes (31 %) tukee ajatusta alkoholin saatavuuden lisäämisestä, vaikka se lisäisi terveyshaittoja, ruotsinkielisistä noin neljännes (25 %).

Lisäksi ruotsinkieliset ovat suomenkielisiä hieman enemmän teknologiaan uskovia: he pitävät älylaitteiden leviämistä kaikille elämänalueille hyvänä asiana hieman useammin. He myös uskovat enemmän siihen, että luovuus ja innovaatiot kukoistavat erityisesti kaupungeissa.

Kaiken kaikkiaan kieliryhmien väliset erot yhteiskunnallisissa kysymyksissä ovat verrattain pieniä ja edes hieman kieliryhmiä jakavien asiakysymysten kirjo on suuri. Äidinkieli ei siis määritä ratkaisevasti yhteiskunnallisia asenteita muutamia erityisteemoja, kuten kieli- ja kulttuurikysymyksiä sekä maahanmuuttoa, lukuun ottamatta.

Johtopäätökset

Samankaltaisuus korostuu

Suomen- ja ruotsinkielisten välillä on huomattavasti enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroavaisuuksia. Identiteettien osalta perhe, lapsuus, ystävät, työ ja koulutus ovat tärkeitä yli 80 prosentille vastaajista kielitaustasta riippumatta.

Tärkein kieliryhmien identiteettejä erottava tekijä liittyy ruotsinkielisten voimakkaaseen vähemmistöidentiteettiin. Sitä pitää identiteettinsä kannalta tärkeänä kaksi kolmesta (66 %). Suomenkielisistä vähemmistöidentiteetin tärkeäksi kokee vain 15 prosenttia. Ruotsinkielisten kohdalla vähemmistöidentiteetti liittyy odotetusti kielivähemmistöasemaan.

Lisäksi alueelliset identiteetit tuovat jonkin verran eroja ryhmien välille. Ruotsinkieliset ovat suomenkielisiä hieman enemmän kiinnittyneitä paikalliseen yhteisöönsä ja maakuntaansa sekä lapsuuden kasvuympäristöönsä, mikä johtuu osin rajatummasta muuttoliikkeestä Suomen sisällä ja osin tiiviistä yhteisöistä. Myös pohjoismaalaisuus on ruotsinkielisille suomenkielisiä tärkeämpää, kun taas suomenkieliset korostavat identiteetissään suomalaisuutta enemmän kuin pohjoismaalaisuutta.

Kaiken kaikkiaan identiteetin eri rakennuspalaset ovat hieman tärkeämpiä ruotsinkielisille suomenkielisiin verrattuna. Osin tämä voi johtua siitä, että ruotsinkielisten identiteettiprosessi alkaa jo lapsuudessa, kun he tulevat tietoiseksi kielestään ja ruotsinkielisten vähemmistö- ja erityisasemasta. Tiiviit pienet yhteisöt ja eläväiset sosiaaliset verkostot ovat niin ikään omiaan luomaan moniin asioihin ankkuroituvaa identiteettiä.

Neljän sortin ruotsinkielisiä

Ruotsinkieliset eivät ole sisäisesti yhtenäinen ryhmä alueittain analysoituna (**kuva 1**). Varsinaissuomalaiset ja uusimaalaiset ovat monissa asioissa hyvin keskimääräisiä ja heidän identiteetissään on vain muutamia erityispiirteitä. Uusimaalaiset korostavat lapsuuden lähiympäristöä sekä vapaaehtois- ja kansalaistoimintaa. Varsinaissuomalaiset eivät sen sijaan erotu missään identiteetin osa-alueessa, mutta he erottuvat arvoliberaaliudellaan. Tulokset sopivat hyvin yhteen sen kanssa, että vastakkaisuudet ruotsinkielisessä Suomessa syntyvät usein Pohjanmaan ja pääkaupunkiseudun välille.[45]

Kuva 1: Mitä ruotsinkieliset korostavat identiteetissään eri alueilla?

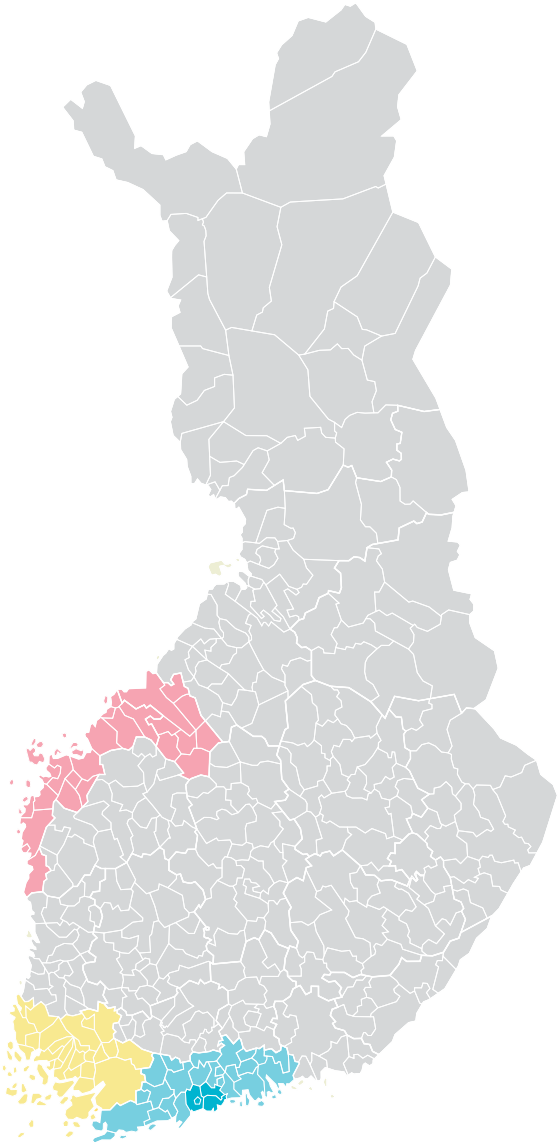

POHJANMAA JA KESKI-POHJANMAA	VARSINAIS-SUOMI	PÄÄKAUPUNKISEUTU	MUU UUSIMAA
uskonnollisuus, vapaaehtois- ja kansalaistoiminta, asuinkylä tai -kaupunginosa, asuinmaakunta ja suvun kotiseutu	arvoliberaalius	sukupuoli, yhteiskuntaluokka, poliittinen kanta, eurooppalaisuus, arvoliberaalius	lapsuuden/nuoruuden kylä tai kaupunginosa, vapaaehtois- ja kansalaistoiminta

Omaleimaisimmat identiteetit löytyvätkin Pohjanmaalta ja pääkaupunkiseudulta. Pääkaupunkiseudun ruotsinkieliset erottuvat poliittisuudellaan ja lisäksi sukupuoli, yhteiskuntaluokka ja eurooppalaisuus korostuvat muihin alueisiin verrattuna. Vaikuttaa siis siltä, että pääkaupunkiseudulla identiteettiä rakennetaan voimallisemmin erilaisten sosiaalisten kategorioiden kautta.

Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla korostetaan muita alueita enemmän uskonnollisuutta. Lisäksi Pohjanmaan ruotsinkieliset ovat hiukan muita kotiseuturakkaampia. Pohjanmaalla tai Keski-Pohjanmaalla asuvista ruotsinkielisistä 84 prosenttia pitää kotimaakuntaansa ja 83 prosenttia kotikyläänsä, -kaupunginosaansa tai -taajamaansa tärkeänä identiteettissään, kun pääkaupunkiseudun ruotsinkielisten keskuudessa vastaavat osuudet ovat vain 63 ja 62 prosenttia.

Myös suvun kotiseutu erottelee ruotsinkielisiä vastaajia vastaavalla tavalla. Pohjalaisille (79 %) se on hyvin tärkeää, kun taas pääkaupunkiseudulla (59 %) sillä on vähäisempi merkitys. Tuloksissa näkyy ylipäätään kiinnittyneisyys omaan lähiympäristöön. Pohjanmaalla on pienempiä ja tiiviimpiä asuinympäristöjä kuin pääkaupunkiseudulla, missä juurtuminen on vähäisempää.[46]

Toisaalta kotiseutuylpeys on leimallista koko Pohjanmaan seudulle. Aikaisemmin julkaisemassamme raportissa huomattiin, että myös suomenkieliset pohjalaiset ja eteläpohjalaiset ovat hyvin kotiseuturakkaita. Lisäksi pääkaupunkiseudun muita löyhempi kiinnittyneisyys alueellisiin identiteetteihin pätee myös koko väestön tasolla.[47] Eurooppalaisuus on puolestaan tärkeää pääkaupunkiseudun ruotsinkielisille (83 %) erityisesti pohjalaisiin verrattuna (67 %), mutta kosmopoliittisuus ei erottele ruotsinkielisiä alueittain. Osin alueelliset erot ovat samankaltaisia koko väestössä.

Suomenkielisten mielestä kieli yhdistää, ruotsinkielisten mielestä erottaa

Ruotsinkieliset painottavat kansallisia ominaispiirteitä huomattavasti suomenkielisiä useammin, kun vastaajilta kysyttiin, mikä suomalaisia erityisesti yhdistää. Ruotsinkielisistä niihin viittaa kaksi kolmesta, kun suomenkielisten kohdalla vain joka kolmas. Suomenkieliset korostavat enemmän kieltä ja kulttuuria, urheilua ja yhdistävää historiaa.

Ruotsinkieliset sen sijaan kokevat, että kieli ja kulttuuri ovat suomalaisia eniten erottavia tekijöitä. Tulos korostaa kieliryhmien maantieteellistä ja sosiaalista erillään oloa Suomessa. Suomenkieliset taas kokevat vahvemmin yleisen eriarvoisuuden ja maahanmuuton jakavan suomalaisia.

Suomen- ja ruotsinkielisten arviot siitä, kenellä menee liian hyvin ja kenellä liian huonosti ovat hyvin samankaltaisia. Ainoastaan suomenruotsalaisten ja turvapaikanhakijoiden aseman arviointi tuo selkeitä eroja kieliryhmien välille. Suomenkielisistä 46 prosenttia ajattelee, että suomenruotsalaisilla menee liian hyvin ja 31 prosenttia, että turvapaikanhakijoilla menee liian hyvin. Ruotsinkielisten keskuudessa vastaavat osuudet ovat 14 ja 12 prosenttia.

Samankaltaisuutta suomen- ja ruotsinkielisten välillä voidaan havaita myös perusarvo-orientaatioissa. Ruotsinkieliset ovat jonkin verran oikeistolaisempia ja hieman liberaalimpia kuin suomenkieliset. Arvokonservatiivi-arvoliberaali-ulottuvuudella erot ovat yllättävät pienet. Arvoliberaalien osuus on vain viisi prosenttiyksikköä suurempi ruotsin- kuin suomenkielisten keskuudessa. Arvoliberaaleja ruotsinkielisiä on huomattavasti enemmän Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa kuin Pohjanmaalla, mikä vastaa myös suomenkielisten jakaumia. Myöskään yksittäisissä asiakysymyksissä suomen- ja ruotsinkielisten välille ei tule merkittäviä eroja. Suurempia eroja tulee muiden sosiodemografisten muuttujien, kuten koulutuksen, sukupuolen ja iän mukaan.

Yhteiset identiteetit, jaetut arvot ja asenteet

Tulokset alleviivaavat sitä, että suomen- ja ruotsinkielisten välillä on enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja identiteettien ja arvojen tasolla. Kieliryhmien välillä on epäluuloja ja stereotypioita, ja tämä tutkimus osoittaa, että niiden purkamiseen voitaisiin osittain pureutua tiedon avulla.

Suomenruotsalainen identiteetti on usein juhlapuheiden, analyysien ja arvioinnin kohteena ja sitä on ollut vaikeaa typistää tiettyyn muottiin.[48] ”Tyypillinen suomenruotsalainen” on saanut tutkimuksissa useita eri luonnehdintoja, mikä osoittaa maamme ruotsinkielisten monimuotoisuuden. Vaikka tällä tutkimuksella ei voida pureutua ruotsinkielisten identiteetin kaikkiin nyansseihin, se osoittaa, että eri puolella Suomea asuvien ruotsinkielisten identiteeteissä on painotuseroja.

Tutkimuksissa on myös huomattu, että suomenruotsalainen identiteetti on selväpiirteisin kaksikielisissä ympäristöissä.[49] Tämä tutkimus täydentää kuvaa siltä osin, että yksikielisissä kodeissa painotetaan enemmän vähemmistöidentiteettiä. Sitä painottavat myös ne, jotka kokevat suomenruotsalaisten olevan huonossa asemassa Suomessa. Sen sijaan ne, jotka kokevat, että suomenruotsalaisilla menee hyvin, eivät korosta vähemmistöasemaa.

Tuloksissa voi olla osin kyse siitä, että vähemmistöidentiteetin painottamiselle on tarvetta, jos kanssakäyminen maan kielienemmistön kanssa on vähäistä. Aikaisemmassa tutkimuksessamme totesimme, että asenteet

ruotsin kieltä ja ruotsinkielisiä kohtaan lientyvät, mikäli suomenkielisillä olisi enemmän kontakteja ruotsinkielisiin ja enemmän hyötyä ruotsin kielestä.[50] Tämän tutkimuksen osalta voidaan todeta, että mikäli kanssakäyminen kieliryhmien välillä olisi nykyistä vilkkaampaa ja ennakkoluulottomampaa, kieltä ja kulttuuria ei kenties koettaisi ruotsinkielistenkään keskuudessa niin jakavaksi tekijäksi.

LOPPUVIITTEET

1 Pitkänen & Westinen 2018a; Pitkänen & Westinen 2018b.

2 Meinander 2006.

3 Westinen 2015.

4 Pitkänen & Westinen 2017.

5 emt.

6 Lindell 2016, 86.

7 esim. Bengtsson & Grönlund (toim.) 2005, Herberts 2008a; Grönlund (toim.) 2011; Heikkilä 2011.

8 ks. esim. Waterman 2010; Swann 2005; Ashmore, Deaux & McLaughlin-Volpe 2004; De Fina 2007; Tajfel & Turner 1986; Saastamoinen 2006, 170.

9 ks. Westinen 2015.

10 Bäck 2008; yli puolet suomalaista ei osallistu lainkaan järjestötoimintaan, ks. THL: AHT 2013-2016

11 Sundberg 2005; Bengtsson 2011.

12 Pitkänen & Westinen 2018a.

13 Sundberg 2005.

14 Suominen 2017.

15 Westinen 2015.

16 Kieliryhmien erot saattavat osin liittyä ruotsinkielisen lomakkeen sanamuotoon. Lomakkeessa suomalaisuus oli käännetty ”finskhet”, minkä osa vastaajista on voinut tulkita tarkoittavan suomenkielistä suomalaisuutta (vrt. ”finländskhet”).

17 Osin kieliryhmien välisiä eroja voivat selittää myös otantatekniset kysymykset. Koko väestön kattava otanta kerättiin käyntihaastatteluiden ja Internetpaneelin yhdistelmänä ja sen yksityiskohtaisempi tarkastelu osoitti, että käyntihaastatteluissa eri identiteettikategoriat saivat melko systemaattisesti hieman suurempia prosenttiosuuksia. Ruotsinkielisten erillisotannassa painottuvat Internetpaneelivastausten sijaan käyntihaastattelut ja tämä voi osaltaan selittää painotuseroja.

18 Kytö ja Kral-Leszczynska, 2013, Aro 2016.

19 Bengtsson 2011.

20 ks. Malmberg & Vanhatalo 1985; Malmberg 2016a.

21 Nousiainen 1998.

22 ks. esim. Bengtsson ym. 2008; Wilhelmsson & Sundberg 2011.

23 Herberts 2008a.

24 Silfverberg 2016.

25 ks. Heikkilä 2008.

26 Vastaajat on jaettu neljään eri alueeseen asuinpaikkakuntansa mukaan.: pääkaupunkiseutu (n=225), muu Uusimaa (n=107), Varsinais-Suomi (n=77) ja Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa (n=208), josta Pohjanmaa (n=192) ja Keski-Pohjanmaa (n=16). Yksittäisistä kaupungeista eniten vastaajia on Helsingistä (n=163), Raaseporista (n=44), Espoosta (n=42) Vaasasta (n=34) ja Turusta (n=33). Ahvenanmaa on jätetty alueellisten tarkasteluiden ulkopuolelle pienen vastaajamääränsä (n=36) vuoksi.

27 ks. Herberts 2008a.

28 Pitkänen & Westinen 2017.

29 vrt. mt.

30 Tilastokeskus 2018.

31 Pitkänen & Westinen 2018a.

32 emt.

33 ks. Heikkilä 2011.

34 Tutkimuksessa vastaajia pyydettiin kertomaan omin sanoin, mitkä asiat erityisesti yhdistävät suomalaisia. Vastauksia annettiin yhteensä 5481. Osana analyysiä vastaukset koodattiin niissä toistuneiden teemojen mukaisesti 15 pääkategoriaan. Analyysissa ei ole mukana aiheita, jotka saivat vain satunnaisia mainintoja.

35 Ks. Anttila 2007, 39.

36 Tutkimuksessa vastaajia pyydettiin kertomaan omin sanoin, mitkä asiat erityisesti erottavat suomalaisia. Vastauksia annettiin yhteensä 5355. Osana analyysiä vastaukset koodattiin niissä toistuneiden teemojen mukaisesti 15 pääkategoriaan. Analyysissa ei ole mukana aiheita, jotka saivat vain satunnaisia mainintoja.

37 Pitkänen & Westinen 2017; Lindell 2016, 86.

38 Kriesi ym 2006; van der Brug & van Spanje 2009.

39 ks. Westinen 2015.

40 Kieliryhmien sijoittumista vertailevassa osiossa on käytetty sosiodemografisen painon sijaan puoluepainoa, koska se puoluekannatusjakauma on oleellisempi tarkasteltavan asian kannalta.

41 mt.

42 Ruotsinkielisen Pohjanmaan pohjoisosien on todettu esimerkiksi kielibarometreissa olevan muita uskonnollisempia ja konservatiivisempia (Herberts 2008a, 162).

43 Söderlund 2008.

44 Bäck 2008.

45 Heikkilä 2011.

46 ks. Malmberg 2016b.

47 Pitkänen & Westinen 2018a.

48 Herberts 2008a.

49 mt.

50 Pitkänen & Westinen 2017.

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Aro, Timo (2017), *Alue- ja väestörakenteen muutos kaupungistumisen näkökulmasta.* Esitelmä 28.9.2017. https://www.slideshare.net/TimoAro/alue-ja-vestrakenteen-muutos-kaupungistumisen-nkkulmasta-2892017/1

Bengtsson, Åsa, Djupsund, Göran ja Karvonen, Lauri (2008), ”Finlandssvensk politik på 2000-talet. Partisympatier, opinioner och aktivitet”. Teoksessa Herberts, Kjell (toim.) *Opinioner och trender i Svenskfinland*. Samforsk. Barometern 01-07.Vasa: Fram, 103–134.

Bäck, Maria (2008), Socialt förtroende och deltagande i frivilliga föreningar. Det sociala kapitalet i Svenskfinland. Teoksessa Herberts, Kjell (toim.) *Opinioner och trender i Svenskfinland*. Samforsk. Barometern 01–07.Vasa: Fram.

Heikkilä, Riie (2008). ”Bättre folk, bättre smak? Suomenruotsalainen itseidentifikaatio haastatteluaineiston valossa.” *Yhteiskuntapolitiikka* 5, 494–507.

Heikkilä, Riie (2011), *Bättre folk, bättre smak? Suomenruotsalaisten maku ja kulttuuripääoma.* Department of Social Studies. Helsinki: University of Helsinki.

Herberts, Kjell (2008a), Slutord, Homogenitet och heterogenitet i ankdammen. Teoksessa Herberts, Kjell (toim.) *Opinioner och trender i Svenskfinland.* Samforsk. Barometern 01-07.Vasa: Fram.

Herberts, Kjell (2008b), Flerspråkiga kameleonter? Teoksessa Herberts, Kjell (toim.) *Opinioner och trender i Svenskfinland.* Samforsk. Barometern 01–07. Vasa: Fram.

Kriesi, Hanspeter, Grande, Edgar, Lachat, Romain, Dolezal, Martin, Bornschier, Simon, & Frey, Timotheos (2006), Globalization and the transformation of the national political space: six European countries compared. *European Journal of Political Research*, 45:6, 921–956.

Kytö, Hannu & Kral-Leszczynsk, Monika (2013), Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät. https://kaks.fi/sites/default/files/TutkJulk_76_net.pdf

Lindell, Marina (2016), *Kielibarometri 2004–2016*, Justitieministeriets publikation 52/2016. Helsinki: Oikeusministeriö.

Malmberg, Ilkka (2016a), Länsi vs. itä. Mitä murteesi sinusta kertoo? *Murteet&heimot*. HS-Teema-lehti.

Malmberg, Ilkka & Vanhatalo, Tapio (1985), *Heimoerot esiin ja härnäämään!* Weilin + Göös.

Malmberg, Lari (2016b), Mä olen uusmaalainen. *Murteet&heimot.* HS-Teema-lehti.

Meinander, Henrik (2006), Svenska Folkpartiet och Finland. Teoksessa Sandberg, Siv (toim.), *Svenska folkpartiet genom 100 år: 1906–2006*. Helsinki: Schlidt, 9–35.

Nousiainen, Jaakko (1998), *Suomen poliittinen järjestelmä.* Kymmenes, uudistettu laitos. WSOY, Porvoo – Helsinki – Juva.

Pitkänen, Ville & Westinen, Jussi (2018a), *Sittenkin samanlaisia. Tutkimus suomalaisten identiteeteistä*. SKR & e2.

Pitkänen, Ville & Westinen, Jussi (2018b), *Samat huolet, eri näkökulmat. Tutkimus suomalaisten asenteista ja identiteeteistä*. SKR & e2.

Silfverberg, Kalle (2016), Jag är finlandssvensk. *Murteet&heimot.* HS-Teema-lehti.

Söderlund, Peter (2008), Medieexponering och medieförtroende i Svenskfinland. Teoksessa Herberts, Kjell (toim.) *Opinioner och trender i Svenskfinland.* Samforsk. Barometern 01-07.Vasa: Fram.

Sundberg, Jan (2005), ”Finlandssvenskt väljarbeteende – en tillbakablick”. Teoksessa Bengtsson, Åsa, & Grönlund, Kimmo (toim.), *Den finlandssvenska väljaren.* Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning.

Suominen, Anne (2017), *Sipilän hallitus ja ruotsin kieli*. Helsinki: Tankesmedjan Agenda.

Tilastokeskus (2018), Kieli iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990 – 2017. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_010.px.

van der Brug, Wouter & van Spanje, Joost (2009), ”Immigration, Europe and the ‘new’ cultural dimension”. *European Journal of Political Research*, 48:3, 309–334.

Westinen, Jussi (2015), *Cleavages in Contemporary Finland. A Study on Party-Voter Ties.* Väitöskirja. Åbo: Åbo Akademi University Press.

Wilhelmsson, Niklas & Sundberg, Jan (2011), Regionala likheter och skillnader. Teoksessa Grönlund, Kimmo (toim.) *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenkar i publikdemokrati*. Helsingfors: SLS, 87–110.

LIITE 1. KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Internetpaneeli

Internetpaneelitutkimuksen tiedonkeruu toteutetaan siten, että ensin paneelista poimitaan käytettävissä olevien taustatietojen perusteella tutkimukseen sopiva kohderyhmä, minkä jälkeen valitulle kohderyhmälle lähetetään tutkimuskutsut sähköpostitse. Tutkimukseen suostuvat osallistuvat tutkimukseen Internetin välityksellä, käyttäjätunnuksin ja salasanoin suojatussa CAWI-ympäristössä (Computer Aided Web Interview). Tutkimusvastaukset tallentuvat suoraan Taloustutkimuksen palvelimelle, josta ne ovat edelleen analysoitavissa.

Taloustutkimuksen Internetpaneeli on perustettu vuonna 1997. Se on pisimpään Suomessa toiminut valtakunnallinen Internetpaneeli. Kyseessä on paneeli, johon tutkijat valitsevat vastaajat samalla tavoin kiintiöpoiminnalla kuin esimerkiksi valtakunnallisissa puhelin- ja käyntihaastattelututkimuksissa.

Tutkimuksen kohdejoukkona on Suomen 15–79-vuotias väestö. Otos on muodostettu Taloustutkimuksen Internetpaneelin jäsenten keskuudesta siten, että se vastaa Suomen aikuisväestöä iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan. Internetpaneelin rekrytointi tapahtuu kokonaisuudessaan Taloustutkimuksen valtakunnallisesti edustavien tutkimusten yhteydessä tai erillisen väestörekisterikeskuksen satunnaisotokseen perustuvan rekrytointiprosessin kautta, mikä takaa tutkimusten edustavuuden, luotettavuuden ja korkean vastausprosentin. Internetpaneelissa on tällä hetkellä yli 50 000 jäsentä.

Tutkimuksen virhemarginaali on noin ±1 prosenttiyksikkö 95 prosentin luottamustasolla. Se tarkoittaa, että jos tehdään sata erillistä tutkimusta, niistä 95 tuottaa tuloksen, joka on kyseisen virhemarginaalin sisällä. Virhemarginaali kertoo siitä, millaisia riskejä otantasattuma aiheuttaa tulosten yleistettävyydelle – otokseen saattaa valikoitua liian suuri tai pieni osuus tietyllä tavalla ajattelevia ihmisiä. Tällaisten vääristymien mahdollisuutta pyritään välttämään poimimalla vastaajat kiintiöiden mukaan ja satunnaisesti: kenellä tahansa kohdejoukkoon kuuluvalla on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi vastaajien joukkoon.

Lähde: Taloustutkimus Oy

Käyntihaastattelut

Otannan perusteena on lähtöosoitejärjestelmä eli vastaajat etsitään ovelta ovelle -periaatteella. Yhdestä lähtösoitteesta edeten tehdään viisi haastattelua. Lähtöosoitteen valinta perustuu satunnaisuuteen ko. aluekiintiön sisällä, eli kaikilla perusjoukkoon kuuluvilla on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi otokseen.

Tutkimus on tehty henkilökohtaisina haastatteluina, jossa kohderyhmänä on Suomen 18–79-vuotias väestö Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tiedonkeruu tapahtuu kannettavilla tietokoneilla pääsääntöisesti vastaajien kodeissa. Haastatteluista osa tehtiin halleissa (kauppakeskuksissa) pääkaupunkiseudulla.

Otos muodostettiin kiintiöpoiminnalla, jossa kiintiöinä olivat kohderyhmän valtakunnallinen ikä-, sukupuoli-, aluejakauma. Otos on painotettu kohderyhmää vastaavaksi. Painotetut N-luvut vastaavat Suomen 18–79-vuotiasta väestöä tuhansina (SVT 31.12.2017).

Haastattelut tehtiin 5.10.2017–11.1.2018. Tätä tutkimusta varten haastattelijoille annettiin kirjalliset työohjeet.

Haastattelijoiden työtä valvottiin haastattelijakohtaisilla taulukoinneilla sekä vastaajille puhelimitse tehdyillä pistokokeilla.

Tutkimuksen virhemarginaali on kokonaistulosten osalta noin ±3 prosenttiyksikkö 95 prosentin luottamustasolla. Se tarkoittaa, että jos tehdään sata erillistä tutkimusta, niistä 95 tuottaa tuloksen, joka on kyseisen virhemarginaalin sisällä. Virhemarginaali kertoo siitä, millaisia riskejä otantasattuma aiheuttaa tulosten yleistettävyydelle – otokseen saattaa valikoitua liian suuri tai pieni osuus tietyllä tavalla ajattelevia ihmisiä. Tällaisten vääristymien mahdollisuutta pyritään välttämään poimimalla vastaajat kiintiöiden mukaan ja satunnaisesti: kenellä tahansa kohdejoukkoon kuuluvalla on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi vastaajien joukkoon.

Lähde: Taloustutkimus Oy

LIITE 2: TUTKIMUKSEN KYSELYLOMAKE

1. Identiteetillä tarkoitetaan siis yksilön tai ryhmän käsitystä itsestään, ikään kuin omakuvaa. Kuinka tärkeitä koet seuraavien asioiden olevan identiteettisi kannalta?

☐ Erittäin tärkeä

☐ Jokseenkin tärkeä

☐ Ei kovin tärkeä

☐ Ei lainkaan tärkeä

☐ En osaa sanoa

Kunta, jossa vietin suurimman osan lapsuuttani/nuoruuttani

Maakunta, jossa vietin suurimman osan lapsuuttani/nuoruuttani

Kylä, kaupunginosa, taajama tai lähiö, jossa asun nykyisin

Nykyinen asuinkunta tai -kaupunki

Nykyinen asuinmaakunta

Suvun kotiseutu

Vapaa-ajanviettopaikkakunta

”Heimo” (esim. karjalaiset tai hämäläiset)

Suomalaisuus

Pohjoismaalaisuus

Eurooppalaisuus

Maailmankansalaisuus

2a. Mihin ryhmään koet ensisijaisesti kuuluvasi? (VALITSE YKSI)

☐ Varsinaissuomalaiset

☐ Uusmaalaiset

☐ Stadilaiset

☐ Hämäläiset

☐ Karjalaiset

☐ Savolaiset

☐ Eteläpohjalaiset

☐ Keski- tai pohjoispohjalaiset

☐ Lappilaiset

☐ Jokin muu, mikä? (AVOIN)

☐ En koe kuuluvani mihinkään tällaiseen ryhmään

☐ En osaa sanoa

2b. Koetko kuuluvasi edellisen lisäksi johonkin tai joihinkin muihin ryhmiin? Jos koet kuuluvasi vain yhteen ryhmään, valitse vaihtoehto "kuulun vain yhteen ryhmään".
(VOIT VALITA YHDEN TAI USEAMMAN)

☐ Varsinaissuomalaiset

☐ Uusmaalaiset

☐ Stadilaiset

☐ Hämäläiset

☐ Karjalaiset

☐ Savolaiset

☐ Eteläpohjalaiset

☐ Keski- tai pohjoispohjalaiset

☐ Lappilaiset

☐ Jokin muu, mikä? (AVOIN)

☐ En koe kuuluvani mihinkään tällaiseen ryhmään

☐ Kuulun vain yhteen ryhmään

☐ En osaa sanoa

3. Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat oman identiteettisi kannalta?

☐ Erittäin tärkeä

☐ Jokseenkin tärkeä

☐ Ei kovin tärkeä

☐ Ei lainkaan tärkeä

☐ En osaa sanoa

Lapsuuden/nuoruuden kasvuolosuhteet

Perhe

Suku

Ystävät

Vapaaehtois- ja kansalaistoiminta

Harrastus (vapaaehtoinen jatkokysymys: mikä?)

Koulutus

Työ

Yhteiskuntaluokka

Sukupuoli

Äidinkieli

Uskonnollisuus

Sukupolvi (esim. suurten ikäluokkien sukupolvi, X-sukupolvi, Y-sukupolvi)

Vähemmistöön kuuluminen
(vapaaehtoinen jatkokysymys: mikä vähemmistö?)

Poliittinen kanta

Sosiaalinen media

Ulkonäkö

Jokin muu, mikä? (AVOIN)

4. Millaisessa asuinympäristössä vietit pääosan lapsuuttasi/ nuoruuttasi?

☐ Suuren kaupungin keskustassa (suuri kaupunki=yli 100 000 asukasta)

☐ Suuren kaupungin esikaupunkialueella/lähiössä

☐ Pienen tai keskisuuren kaupungin keskustassa (pieni tai keskisuuri kaupunki=alle 100 000 asukasta)

☐ Pienen tai keskisuuren kaupungin esikaupunkialueella/lähiössä

☐ Kuntataajamassa tai kirkonkylässä

☐ Maaseudun haja-asutusalueella
Jokin muu/ei mikään yllä olevista

5. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten lapsuudenperhettäsi?

☐ Työläisperhe

☐ Alemman keskiluokan perhe

☐ Keskiluokkainen perhe

☐ Ylemmän keskiluokan perhe

☐ Yläluokkainen perhe

☐ Maanviljelijäperhe

☐ Yrittäjäperhe

☐ Jokin muu/ei mikään yllä olevista

☐ En osaa sanoa

6. Ketkä ovat mielestäsi Suomessa nykyisin liian heikossa asemassa ja ketkä ovat liian hyvässä asemassa?

(asteikolla 1–5, jossa 1=liian heikossa asemassa, 3=keskikohta (ei liian heikossa eikä hyvässä asemassa, 5=liian hyvässä asemassa)

☐ Nuoret

☐ Vanhukset

- ☐ Miehet
- ☐ Naiset
- ☐ Työntekijät/”duunarit”
- ☐ Maanviljelijät
- ☐ Yrittäjät
- ☐ Pienituloiset
- ☐ Hyvätuloiset
- ☐ Työttömät
- ☐ Pätkätyöläiset
- ☐ Opiskelijat
- ☐ Tutkijat
- ☐ Taiteilijat
- ☐ Syntyperäiset suomalaiset
- ☐ Suomessa pysyvästi asuvat ulkomaalaiset
- ☐ Turvapaikanhakijat
- ☐ Maaseudulla asuvat
- ☐ Suomenruotsalaiset
- ☐ Seksuaalivähemmistöt
- ☐ Jokin muu ryhmä, mikä? (AVOIN)

7. Kun vertaat nykyhetkeä menneeseen, mihin kohtaan sijoittaisit itsesi seuraavalla janalla asteikolla 0–10?

0= Minunkaltaisillani ihmisillä menee nykyisin aikaisempaa huonommin

5= Minunkaltaisillani ihmisillä menee nykyisin samalla tavalla kuin ennenkin

10= Minunkaltaisillani ihmisillä menee nykyisin aikaisempaa paremmin

8. Kun pohdit tulevaa verrattuna nykyhetkeen, mihin kohtaan sijoittaisit itsesi seuraavalla janalla asteikolla 0–10?

0= Minunkaltaisillani ihmisillä menee tulevaisuudessa nykyistä huonommin

5= Minunkaltaisillani ihmisillä menee tulevaisuudessa samalla tavalla kuin nykyisinkin

10= Minunkaltaisillani ihmisillä menee tulevaisuudessa nykyistä paremmin

9a. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

☐ Täysin samaa mieltä

☐ Jokseenkin samaa mieltä

☐ Jokseenkin eri mieltä

☐ Täysin eri mieltä

☐ En osaa sanoa

Politiikassa saadaan harvoin mitään hyvää aikaan

Viihdyn paremmin kaupunkimaisessa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä

Alkoholin saatavuutta pitää lisätä, vaikka sillä olisi haitallisia kansanterveydellisiä vaikutuksia

Suomalaisuus ei ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta

Haluaisin asua entisellä kotiseudullani, mutta elämäntilanteeni ei mahdollista sitä

Naisvaltaisilla aloilla tulisi olla yhtä suuret palkat kuin miesvaltaisilla aloilla palkkaerojen tasaamiseksi

Haen vaihtoehtoja tieteellisesti tutkitulle tiedolle

On ihmisestä itsestään kiinni, miten hän menestyy elämässään

Ympäristöarvot ohjaavat valintojani arjessa

Minulle on tärkeää erottautua muista ihmisistä

Tavoittelen elämältäni mahdollisimman paljon uusia kokemuksia ja elämyksiä

9b. Entä miten arvioisit näitä väittämiä?

☐ Täysin samaa mieltä

☐ Jokseenkin samaa mieltä

☐ Jokseenkin eri mieltä

☐ Täysin eri mieltä

☐ En osaa sanoa

Media liioittelee suomalaisten mielipide-eroja

Kulttuurin tukeminen verovaroin hyödyttää enemmän eliittiä kuin tavallisia kansalaisia

Ihmisiä ei pidä arvottaa sen mukaan, tuottavatko he yhteiskunnalle enemmän kustannuksia kuin taloudellista hyötyä

Voin tehdä töitä myös alhaisella palkalla, jos työn sisältö on inspiroiva ja mielenkiintoinen

Suomalainen koulujärjestelmä on liian tasapäistävä

Ihmisten vapaasta liikkuvuudesta on enemmän hyötyä kuin haittaa

Sodan syttyessä olisin valmis puolustamaan Suomea asein

Perinteinen media tuottaa mielestäni yksipuolista tietoa

Monet tutkijat ajavat julkisuudessa omia arvolatautuneita päämääriään

Minua ahdistaa puhua yhteiskunnallisista asioista sellaisten ihmisten kanssa, joiden mielipiteet poikkeavat vahvasti omistani

9c. Ja vielä muutama väittämä, joihin pyydämme sinua ottamaan kantaa asteikolla…

☐ Täysin samaa mieltä

☐ Jokseenkin samaa mieltä

☐ Jokseenkin eri mieltä

☐ Täysin eri mieltä

☐ En osaa sanoa

En ole valmis tinkimään työhöni liittyvistä etuuksista ja lisistä

Ihmiset eivät ota tarpeeksi vastuuta omasta kunnostaan ja terveydestään

Luotan siihen, että suomalaiset kykenevät yhdessä ratkaisemaan maamme ongelmia

Taiteilla on elämässäni suuri merkitys

Vakaa maanpuolustushenki on myönteinen asia

Kansallistunne on enemmän myönteinen kuin kielteinen asia

Julkisen vallan tulisi vauhdittaa kaupungistumista

Luovuus ja innovaatiot kukoistavat erityisesti isoissa kaupungeissa

Lapsuuteni ja nuoruuteni kasvuympäristö antoi minulle hyvät eväät elämään

Tarvitsemme vahvaa johtajuutta, joka voi korjata yhteiskunnalliset ongelmat ilman tarvetta kompromisseille

Suomen urheilumenestys on hieno asia, koska se yhdistää ihmisiä heidän taustastaan riippumatta

Älylaitteiden leviäminen kaikille elämänalueille on mielestäni hyvä asia

10. Miten luonnehtisit itseäsi henkilönä?

☐ Kuvaa minua täysin

☐ Kuvaa minua jonkin verran

☐ Kuvaa minua vain vähän

☐ Ei kuvaa minua lainkaan

☐ En osaa sanoa

Helposti innostuva

Näyttämisenhaluinen

Kurinalainen

Sydämellinen

Työteliäs

Pidättyväinen

Puhelias

Suuripiirteinen

Suorapuheinen

Vaatimaton

11. Miten tärkeitä seuraavat arvot ovat sinulle?

☐ Erittäin tärkeä

☐ Jonkin verran tärkeä

☐ Ei kovin tärkeä

☐ Ei lainkaan tärkeä

☐ En osaa sanoa

Valta

Varakkuus

Hyvä maine tai kuva muiden silmissä

Menestys

Pätevyys

Kunnianhimo

Tasa-arvo

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus

Ympäristön/luonnon suojeleminen

Avuliaisuus

Vastuuntuntoisuus

Anteeksiantavaisuus

12. Mikä sinulle on pyhää? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- ☐ Terveys
- ☐ Rakkaus, läheiset ihmiset
- ☐ Auttaminen, yhteisöllisyys
- ☐ Luonto
- ☐ Kuolema ja siihen liityvät asiat, kuten hautausmaat ja hautajaiset
- ☐ Uusi elämä, lapset
- ☐ Ihmisarvo
- ☐ Taide, musiikki, kulttuuri
- ☐ Tiede, uusi tieto
- ☐ Henkisyys, uskonnollisuus henkilökohtaisena kokemuksena
- ☐ Kirkko, uskonto, uskonnollinen yhteisö
- ☐ Traditiot, perinteet, rituaalit
- ☐ Kotimaa, Suomi, Suomen itsenäisyys
- ☐ Minä, mielipiteeni
- ☐ Rauha, koti, lepo
- ☐ Yksilönvapaus
- ☐ Turvallisuus
- ☐ Epäily
- ☐ Ei mikään
- ☐ En osaa sanoa

13. Kysely lähestyy loppuaan. Kerro lyhyesti omin sanoin, mitkä asiat erityisesti yhdistävät suomalaisia? (AVOIN)

14. Entä mitkä asiat erityisesti erottavat suomalaisia? (AVOIN)

skr.fi

Onko Suomi niin jyrkästi jakaantunut kuin julkisuudesta voisi päätellä? Ylitävätkö jakolinjat suomalaisten identiteetteihin saakka? Näitä kysymyksiä Suomen Kulttuurirahasto ja e2 lähtivät yhdessä selvittämään.

Hankkeessa on kerätty ainutlaatuinen kysely- ja haastatteluaineisto, joka muodostuu yli 6 000 suomalaisen vastauksista. Tulokset raportoidaan vuoden 2018 aikana neljässä osassa. Tämä on hankkeen kolmas raportti.

e2.fi